Tab. el núm. 12

DONATIVO DE LA BIBLIOTECA NACIONAL DE MADRID 1940

EKONOMISK TIDSKRIFT

UTGIFVEN AF

DAVID DAVIDSON

Årg. II 1900 Häft. 11

INNEHÅLL:

Om stadskommunens rätt till tomtvärdenas stegring, Af G. CASSEL. . . . . Sid. 481
Kommunalskattekommitténs betänkande. I. Af DAVID DAVIDSON . . . . . „ 504
Den svenska fackföreningsrörelsen. Af O. DALKVIST . . . . . „ 527
Öfversikt öfver de större bankernas ställning den 31 oktober 1900.

Pris per årgång (12 häften) 10 kronor

STOCKHOLM
HUGO GEBERS FÖRLAG
(I DISTRIBUTION)

Ayuntamiento de Madrid

Om stadskommunens rätt till tomtvärdenas stegring.

Af G. Cassel.

Ingen fråga torde för närvarande i privata kretsar i Sverige vara så lifligt debatterad som de höga hyrorna. Snart sagdt hvar och en har på ett direkt och ofta nog ganska obehagligt sätt fått kännedom om den högst betydliga stegring af hyrorna, som ägt rum under de senare åren. Och de nu pågående undersökningarna öfver de höjda lefnadskostnaderna ha gifvit den allmänna och officiella bekräftelsen på denna privata erfarenhet.

För burgnare familjer betyder denna stegring af hyrorna en mer eller mindre obehaglig störing i hushållets budget. För arbetarklassen är den en verklig olycka, som hotar med de svåraste följder i sedligt och socialt afseende. När arbetaren måste taga mer af sin lön till hyra, så återstår mindre för hans hushåll, så framt icke lönen samtidigt stiger. Hyresstegringen har alltså en afgjord tendens att nedtrycka arbetarklassens hela lefnadsnivå. I de flesta fall blir det för arbetarfamiljen nödvändigt att upptaga inneboende, och det långt utöfver de gränser, som föreskrifvas af hygien och sedlighet. Sålunda offrar arbetaren trefnad, familjelif, ja hvarje skydd, som ett slutet hem skulle kunna skänka hans barn. Han kan icke annat, hyran måste betalas.

Det värsta af allt är, att det onda knappast afhjälpes, åtminstone ej varaktigt, genom en höjning af lönerna. Ty icke sällan ger en dylik höjning husägarne endast möjlighet till en ny

Ayuntamiento de Madrid

stegring af hyrorna, en möjlighet, som de naturligtvis i allmänhet till det yttersta utnyttja.

Man är, som sagdt, hos oss sysselsatt med en undersökning öfver de höjda lefnadskostnaderna i afsikt att vinna en bas för ett tillämnadt dyrtidstillägg. Hvem skall skörda vinsten häraf? Tjänstemännen eller — husägarne? Det vore kanske skäl, att man på allvar ställde sig denna fråga; måhända skall man annars rätt snart öfverraskas af den obehagliga upptäckten, att allt, hvad samhället nu står i begrepp att offra för sina tjänares bästa, uppslukas af jordmonopolet.

Jag skall tillåta mig belysa det nu sagda med några exempel, hämtade från Tyskland. I de preussiska yrkesinspektörernas officiella berättelse för 1898 finner man, beträffande Ostpreussen, den anmärkningen, att »stegringen af hyrorna i staden Königsberg under de senare åren utan hvarje fråga fört till en försämring af arbetarnes lefnadsstandard». Från Danzig berättas, att alla sträfvanden till en förbättning af bostadsförhållandena stranda däremot, att »tomtprisen drifvas i höjden vid minsta tecken till ett uppsving inom näringarna». Från regeringsområdet Magdeburg berättas: »i viss grad utjämnades de högre lönerna genom högre kostnader för lifsmedel och bostäder. Det torde icke vara oriktigt att påstå, att den höjning i tjänstemännens löner, som ägt rum under de senare åren, fört till en allmän stegring af hyrorna, af hvilken äfven arbetarne träffats, utan att de, såsom tjänstemännen, erhållit högre inkomster.» Nyligen hänvisade arbetsgifvare i Dresdens handelskammare på det allvarliga läge, som skapades därigenom, att arbetarne, trots beviljad löneförhöjning, åter visade sig missnöjda, i det de anförde, att löneförhöjningen för dem icke medfört någon varaktig fördel, då den fullständigt uppsugits af den stegrade hyran[1].

Vi ha ingen anledning att vänta, att utvecklingen hos oss skall följa andra vägar.

Den närmaste orsaken till stigande hyror är naturligtvis missförhållandet mellan den ständigt växande efterfrågan och en allt för knapp tillgång. Då efterfrågan på en vanlig handelsvara stiger, har produktionen i allmänhet ganska lätt att rätta sig härefter. Hvarje betydlig stegring af prisen hindras då af en af pris-

[1] Damaschke, Vom Gemeinde-Sozialismus, Berlin 1899, s. 106—107 samt s. 69.

Ayuntamiento de Madrid

stegringen själf framkallad produktion: varuprisen regleras af produktionskostnaderna. Så icke i fråga om våra bostäder. När stora massor af människor strömma till en hastigt uppblomstrande stad, eller när ett uppsving i näringslifvet tillåter litet hvar att ställa högre fordringar på bostad, då utvecklar sig tillgången på bostäder vanligen icke alls i samma tempo. Följden häraf blir naturligtvis en stegring i hyrorna, som måste gå så långt, att anspråken reduceras i nivå med det förhandenvarande förrådet af bostäder.

Stegrade hyror äro således i främsta rummet att betrakta såsom ett resultat af allmänna sociala företeelser. Det vore naturligtvis oriktigt att under sådana förhållanden skjuta skulden på husägarne. Men för den, som erkänner detta, borde det väl också stå klart, hur fullständigt orimligt det är, att tillerkänna vissa enskilda personer rätt att för sig taga i anspråk denna hyresstegring, för hvilken de dock i grunden icke gjort det allra minsta.

Ännu klarare blir detta, om vi analysera orsakerna, hvarför tillgången på bostäder icke förmår följa efterfrågan. Naturligtvis kan en stegring i arbetslöner eller räntefoten, med ett ord, stegrade produktionskostnader vara en orsak till stegrade hyror. I den mån detta är fallet, följa hyrorna endast samma lagar som alla andra pris, och härom är ingenting vidare att säga. Hvad vi här vilja undersöka är det fall, att hyresstegringen öfverskrider de mått, som bestämmas af produktionskostnaden. En sådan hyresstegring kan endast bero på den relativa knappheten af lämpliga byggnadsplatser, och den tillfaller därför också jordägaren såsom sådan, närmast i form af en ökad ränta. Om denna ränta kapitaliseras, blir jordägaren i tillfälle att på en gång tillgodogöra sig hyresstegringens hela kapitalvärde, hvilket bäst kommer till synes vid försäljning af fastigheten. En dylik kapitalvinst tillfaller för öfrigt icke blott husägaren utan äfven hans granne, tomtägaren, som icke har ett enda rum att hyra ut. I denna omständighet ligger ett ovederläggligt bevis för, att den bebyggda fastighetens värdestegring uteslutande faller på tomten, icke på huset. Det är således endast det rent juridiska momentet, att vissa personer tillerkänts rätt att med andras uteslutande förfoga öfver marken inom stadens område, som möjliggör, att hvarje stegring af hy-

Ayuntamiento de Madrid

rorna tillfaller husägarne. Någon slags ekonomisk grund härför finnes icke.

Men vi kunna fullfölja vår analys ännu ett steg, i det vi uppställa den frågan: hvad är orsaken till den allmänt rådande knappheten på byggnadsplatser? Denna knapphet har naturligtvis till dels en rent objektiv karakter. Det är fysiskt omöjligt att bereda plats för alla dem, som vilja ha bostäder eller affärslokaler i stadens centrum. I de centrala eller annars af ett eller annat skäl fördelaktigare stadsdelarna blir det därför alltid mer eller mindre ondt om plats. Naturligtvis kan kommunen genom en förutseende och målmedveten utvidgningspolitik göra mycket för att förebygga denna knapphet. Man måste ständigt öppna nya områden och sätta dem i bästa möjliga förbindelse med de gamla. Därvid spelar ett rationellt handhafvande af kommunikationerna en hufvudroll.

Emellertid måste, under i ett visst ögonblick gifna förhållanden, en viss knapphet på lämpliga byggnadstomter alltid bestå. Och denna knapphet måste också i ett fullständigt socialistiskt ordnadt samhälle leda till en förhöjning af hyrorna utöfver hvad som betingas af produktionskostnaderna. Vore staden ensam fastighetsägare, skulle på den falla uppgiften att, genom en lämplig afvägning af hyrorna, reglera efterfrågan på bostäder — en för en kommunalförvaltning ingalunda lätt uppgift.

Om det således är otvifvelaktigt, att höga hyror och därför också höga tomtpriser ha sin viktigaste grund i vissa, objektivt ekonomiska, af lagstiftningen oberoende förhållanden, så får man likväl icke förbise, att äfven andra faktorer ha ett inflytande på hyrorna och förmå inverka till en stegring af desamma. Jag tänker härvid närmast på tomtspekulationen. Att den ofta i hög grad bidrar till stegringen af hyror och tomtprisen är otvifvelaktigt. Denna spekulation torde man icke kunna tillerkänna några som helst samhällsekonomiska funktioner. Den kan på intet sätt ställas vid sidan af den börsmässiga varuspekulationen. Ty hvetespekulanten fyller dock den för folkhushållningen ytterst viktiga uppgiften, att på lämpligt sätt reglera konsumtionen och jämnt fördela det tillgängliga hveteförrådet öfver hela den tid, som återstår till nästa skörd. Det är för samhället en tvingande ekonomisk nödvändighet att på detta sätt spara på sina spannmålsförråd. Att träffa de för detta sparande

Ayuntamiento de Madrid

erforderliga dispositioner, är börsspekulationens raison d'être. Men i afseende på byggnadsplatser är samhällets intresse rakt motsatt spekulantens. Det kan här icke vara fråga om att spara. Tvärt om är icke-begagnandet af lämpligt belägna tomter från samhällets synpunkt en betänklig misshushållning. Det är ju att afsäga sig bruket af en sak, som icke förtäres genom att brukas, och som intet kan vinna på att icke brukas.

Just i denna misshushållning ligger emellertid den viktigaste orsaken till, att tomterna uppnå högre pris, än som af objektivt ekonomiska grunder vore nödiga. Hvad spekulationen här egentligen gör är, att den undanhåller byggnadsplatser från ett begagnande, som påkallas af samhällets mest trängande behof. Till följd af denna konstlade begränsning af tillgången på tomter hindras byggnadsverksamheten, och hyrorna i de redan befintliga husen stiga. Denna stegring tillfaller, som vi veta, uteslutande jorden och medför äfven för de obebyggda tomterna en prisförhöjning, hvilken spekulanterna vid försäljning af sina tomter småningom realisera. Att man tillåter en dylik verksamhet, som icke uppfyller någon som helst nyttig funktion, utan tvärt om är till direkt skada för det allmänna, vittnar icke om en synnerligt ändamålsenlig eller på vården om samhällets intressen uppmärksam lagstiftning.

Naturligtvis är det icke i och för sig — alltså bortsedt från otillbörliga medel, såsom t. ex. försök att inverka på kommunalförvaltningen — mindre hederligt att, vare sig såsom ägare eller spekulant, göra en vinst på värdestegring af byggnadsplatser. Det går icke an att på den enskilde skjuta skulden för, hvad som är en brist i samhällets organisation. Att anklaga den ene eller den andre, tjänar här till intet. Det gäller här att på allvar arbeta på en reform af den rättsuppfattning, som ligger till grund för hela vår lagstiftning, särskildt i syfte att väsentligen skärpa blicken för det allmännas högre rätt. Det fordras därtill en uppfostran till samhörighetskänsla af helt annan art än den, som för för närvarande behärskar vårt offentliga lif.

Det bekanta jus utendi vel abutendi, hvarmed individualismens ytterlighetsmän ge ett koncentreradt uttryck af sin ställning till äganderätten, är i grunden främmande för germansk

Ayuntamiento de Madrid

rättsuppfattning. Allra minst går det an att tillägga den privata jordäganderätten en dylik oinskränkt omfattning. Den föreställning, som i jordegendomen lägger en till jordens medelpunkt gående, absolut och uteslutande härskarrätt öfver ett stycke af vår planet och som icke ser någon skillnad mellan denna rätt och rätten till ett penningstycke, behärskar tyvärr en hel del jurister, men den bör och får icke tillåtas behärska nationens allmänna tänkesätt och sedliga omdöme, hvarur den positiva rätten skall framspringa. Rätten att förfoga öfver en del af samhällets jord kan mindre än någon annan rätt ges utan alla de inskränkningar, som förestafvas af samhällets intressen och hänsynen till en sund social utveckling.

I den fråga, hvarmed vi här speciellt sysselsätta oss, samhällets rätt till den naturliga stegringen af jordräntan — är följaktligen hvarje deduktion från den absoluta äganderättens helgd helt enkelt att lämna åsido som en petitio principii. Man må motivera äganderätten med en hänvisning till det ur människosjälen outrotliga postulatet af ett samband mellan orsak och verkan eller betrakta den såsom ett utslag af den ekonomiska ändamålsenlighetens princip, i intet fall skall man kunna tillerkänna den enskilde jordägaren någon som helst rätt till en stegring af den rena jordräntan. Ty orsaken till en dylik stegring ligger, som vi sett, icke i något den enskildes åtgörande, utan är af allmänt social natur. Icke heller är det möjligt, att genom att tillerkänna enskilde denna räntestegring befordra tillgången på byggnadsplatser eller något som helst för folkhushållningen nyttigt ändamål.

Tvärt om! Hvarje förnuftig motivering af äganderätten leder oss med bindande nödvändighet att tillerkänna kommunen stegringen i byggnadsplatsernas ränteafkastning.

Orsaken till dylika räntestegringar ligger ofta, kanske i de allra flesta fall, i direkta åtgöranden från kommunens sida. Genombrytning af ett kvarter med en ny gata, anläggning af en bro, en park eller annan öppen plats o. s. v., medför en värdestegring på kringliggande tomter, som ofta kan vara högst betydlig. Skall sambandet mellan orsak och verkan ge utslaget, så kan rätten till denna värdestegring omöjligen frånkännas kommunen.

Utan tvifvel är det ofta möjligt, att uppleta längre bort liggande orsaker till stegring af tomtvärdena. Ett godt exempel

Ayuntamiento de Madrid

härför är den i Europa nästan exempellösa värdestegring, som tomterna i Berlin erforo efter grundandet af tyska riket. Den yttersta orsaken till denna värdestegring var väl att söka i hela det nationella arbete, som föregått fullbordandet af Tysklands enhet. Men som den sista länken i orsakskedjan stod dock Berlins tillväxt och allt det arbete och öfriga kostnader, som denna tillväxt pålade kommunen. Det är därför som kommunen alltid har den närmaste rätten till värdestegringen på marken inom dess eget område. Denna värdestegring bildar den naturliga täckningen för de med kommunens tillväxt förknippade utgifterna; och innan dessa utgifter äro fullständigt täckta, kan det icke blifva fråga om att tillerkänna längre bort i orsakskedjan verksamma faktorer någon andel i värdestegringen.

Till alldeles samma resultat kommer man, om man utgår från den ekonomiska ändamålsenligheten såsom äganderättens egentliga grundval. Det, från så många synpunkter önskvärda tillskapandet af nya byggnadsplatser, kan icke bättre befordras, än genom att frukterna af detta arbete tillfalla kommunen, och att därigenom de medel beredas henne, som äro den ekonomiska förutsättningen, för att en sådan verksamhet skall kunna drifvas tillräckligt kraftigt. Den moderna stadskommunens socialpolitiska uppgifter äro af den omfattande art, att en kommun, som vill på ett någorlunda tillfredsställande sätt fylla dem, väl har användning för alla sina inkomster och allra minst borde finnas beredd att afstå från någon del af den ersättning, som fyllandet af dessa uppgifter naturligen tillför henne.

Det finns personer, som vid hvarje tal om inskränkning af äganderätten genast äro färdiga med slagordet »socialism» och därmed tro sig kunna afklippa hvarje vidare diskussion. Gent emot dessa personer kan det vara skäl att betona den djupgående skillnad, som består mellan den verkliga socialismen och de fordringar, som vi här framställt. Den äldre, engelska och franska socialismen, liksom ännu i dag marxismen, fordrar konfiskering af bestående egendom utan vederlag. Henry George, hvars betydelse i den anglosachsiska världen väl närmast kan jämföras med Marx' i den germanska, erkänner principiellt privategendom till hvad som producerats, men förnekar den med afseende å jorden. Han

Ayuntamiento de Madrid

fordrar en konfiskering af jordegendomen utan någon ersättning för de nuvarande jordägarne. Det är detta moment, som väsentligen skiljer socialismen från hvarje annan ståndpunkt, som, med alla inskränkningar den kan vilja pålägga äganderätten, dock fasthåller vid själfva kärnan af denna institution, att ingen, utan full ersättning, kan beröfvas, hvad han för närvarande har.

Fordran, att samhället för sig skall taga i anspråk hvarje stegring af den rena jordräntan, är från rättslig synpunkt jämnställd med den fordran, att samhället skall tillerkännas rätt att öfvertaga jordegendom mot full ersättning af dess nuvarande värde. Ty i det samhället gör detta, tillförsäkrar det sig ju för all framtid hvarje stegring af jordräntan. Ingen har kraftigare betonat denna samhällets rätt, att mot ersättning öfvertaga landets jord, än en af individualismens främste målsmän, John Stuart Mill[1]. I princip är denna rätt ju för öfrigt redan erkänd i och med den expropriationsrätt, som lagstiftningen tillerkänner de olika bärarne af samhälleliga intressen. Mills ståndpunkt kan endast betraktas som en utsträckning af denna rätt till alla de fall, där samhället med hänsyn till jordbesittningen har viktiga intressen att tillvarataga, speciellt till det fall, då det gäller att för samhället bevara de frukter af dess arbete, som visa sig i form af en stegrad jordränta. Fordran på en konfiskering af blott denna räntestegring under upprätthållande i öfrigt af den privata jordegendomen, har, såsom vi nedan skola se, väsentliga praktiska fördelar.

Gå vi till vår tid, finna vi alla ledande tyska nationalekonomer uttala sig för en begränsning af den privata äganderätten till förmån för det allmänna. Så Schmoller, t. ex. i hans öppna skrifvelse till Treitschke (1874). Och Ad. Wagner, som väl mer än någon annan bidragit till att ge den privata äganderätten en från den ekonomiska vetenskapens synpunkt hållbar grund, dömer i den speciella fråga, som här sysselsätter oss, på följande sätt: Konjunkturvinster tillfalla ägarne endast i kraft af äganderätten i följd af en viss utveckling af det samhälleliga och ekonomiska lifvet samt af tekniken. En beskattning af dylika konjunkturvinster måste alldeles särskildt träffa den vinst, som uppstår vid jordens öfvergång från ett slags användning till ett annat specifikt olika och mera rentabelt, och som vid privategendom till jorden

[1] Principles of political Economy Book II, Ch. II, § 6.

Ayuntamiento de Madrid

tillfaller ägarne utan något nämnvärdt ekonomiskt åtgörande från deras sida. Det praktiskt viktigaste fallet är under moderna förhållanden, att jord, hvars värde förut bestämts af dess användbarhet för landtbruket, öfvergår till »byggnadsplats», till »tomter». Antingen låter ägaren sin jord ligga och »uppsuga» den af stadens utveckling härrörande värdestegringen, eller realiserar han omedelbart en ofta kolossal vinst. Man måste fordra — äfven och just om man fasthåller vid den privata jordäganderättens institution —, att sådana vinster i möjligaste omfattning förbehållas samhället[1].

Bücher, en af den nyare historiska skolans mest betydande män, sägar: »det nuvarande byggnadsväsendet i städerna döljer en kräftskada, som med sitt gift tränger ända till stadsförvaltningens spetsar, och som endast låter sig besegras, om besittandet och bebyggandet af stadens mark, för så vidt det rör sig om nyanläggning af gator och stadsdelar, blir kommunens sak. Jag håller de bestående olägenheterna för så stora och svåra, att till deras öfvervinnande en utsträckning af expropriationsrätten till all för byggnadsändamål lämplig mark skulle vara berättigad. — — — Detta är ett vidtgående förslag, som träder i skarp motsats till det bestående och invanda, och jag skulle säkerligen icke framställa det, om jag hade någon som helst förhoppning om, att en förbättring på annat sätt kunde inträda»[2].

Det är för öfrigt icke endast teoretici, som döma så. Adickes, Frankfurts energiske öfverborgmästare, förklarade vid ett möte af den tyska föreningen för offentlig hygien, »att äfven i icke socialistiska kretsar den åskådningen flerstädes vunnit insteg, att privat egendom till jorden, särskildt i närheten af de stora städerna, visat sig oförenlig med en sund och från socialpolitisk synpunkt nödvändig förbättring af bostadsförhållandena, och att den offentliga makten borde afskaffa denna privata jordegendom och själf taga jorden i omedelbar förvaltning»[3].

---

[1] Finanzwissenschaft (2 Aufl.) II Theil. § 240. Jfr också »Grundlegung» § 352 ff. — S. 507 säger Wagner här: »Alle Abhilfsmittel auch gegenüber der sogen. Wohnungsnoth, welche nicht in erster Linie an eine tiefere Aenderung des Grundeigentumsrechts anknüpfen, sind nur Palliative.»

[2] Die wirtschaftlichen Aufgaben der modernen Stadtgemeinde. Leipzig 1898. — S. 15—16.

[3] Damaschke, anf. arb. s. 129.

Ayuntamiento de Madrid

Tanken att med hjälp af beskattningsåtgärder tillförsäkra kommunen åtminstone en del af jordräntans stegringar, är icke heller främmande för Tysklands ledande statsmän på det finanspolitiska området, för män sådana som Buchenberger och v. Miquel, Badens och Preussens finansministrar.

Af ännu större intresse är att tillse, hvilken ställning den positiva lagstiftningen i olika länder intagit till den oförtjänta värdestegringen — »the unearned increment» — på byggnadsplatser. Mestadels har man nöjt sig med att träffa sådana värdestegringar, som stå i ett direkt och bevisbart samband med utgifter, som kommunen gjort för gatuanläggningar, dräneringar o. s. v. Man har då pålagt de jordägare, som kunna anses häraf haft fördel, en bidragsskyldighet af offentligt-rättslig natur.

Denna lagstiftning har gamla anor i Nord-Amerikas Förenta Stater, särskildt i staten New-York. Man kan skilja de olika sätten för fastställande af dylika bidrag i två hufvudgrupper, allt eftersom den af kommunen nedlagda kostnaden eller värdestegringen begagnas som måttstock. I förra fallet fördelas kostnaderna eller någon viss del däraf på tomtägarne inom ett visst »Betterments»-område, omfattande alla de tomter, för hvilka en särskild fördel af det ifrågavarande arbetet kan fastställas.

Detta system lider uppenbarligen af principiella brister: kostnaden för en ny gata, som är af allmänt intresse för hela kommunen, kan ju mycket väl öfverskrida den fördel, de angränsande tomtägarne ha af densamma. Ännu tydligare framträda olägenheterna af denna grund för bidragsskyldigheten i de, i Amerika icke sällsynta fall, där missbruk och oärlighet fått inträngа i kommunalförvaltningen. Det kan då, såsom i New-York, hända att man, för att gynna vissa entreprenörer, bygger onödiga eller öfverflödigt dyrbara gator, betalar dessa arbeten orimligt högt och lägger de extra kostnaderna på den jordegendom, som beröres af anläggningarna[1]. En revisionskommission i New-York måste på 1880-talet stryka förut pålagda bidrag af sådan karakter till ett sammanlagdt belopp af omkring en million dollars. För att inskränka

[1] Dessa och följande uppgifter angående amerikanska förhållanden äro hämtade ur Hallgarten: »Die kommunale Besteuerung des unverdienten Wertzuwachses in England», Stuttgart 1899.

Ayuntamiento de Madrid

faran för en, äfven under normala förhållanden möjlig, öfverbelastning af jordägarne, har man användt åtskilliga olika bestämmelser, såsom t. ex. att endast hälften af kostnaderna för en anläggning får läggas på de angränsande tomterna, och att bidragsskyldigheten för hvarje fastighet begränsas till hälften af denna fastighets taxeringsvärde (New-York).

I Brooklyn fastställas bidragen — »assessments» — på grund af kostnadsförslaget, alltså innan arbetet är utfördt, ja, t. o. m. innan kontrakten därom blifvit afslutade. Skulle de verkliga kostnaderna komma att understiga de beräknade, afskrifvas eller återbetalas de utöfver behofven upptagna bidragen. Har man däremot första gången upptagit för litet bidrag, så kunna efteråt tilläggsbidrag, i proportion till de ursprungliga, påläggas. Här framträder alltså kostnaden, på det mest pregnanta sätt, såsom måttstock för bidragsskyldigheten. Också har systemet i Brooklyn fört till »oegentligheter» af samma art som i New-York.

Äfven andra unionsstater begränsa bidragsskyldigheten till en viss bråkdel, hälften eller en tredjedel (Louisiana) af kostnaden. Äfven begränsning till en viss del af fastighetens värde är vanlig (i Ohio 25 %). Man har äfven i vissa fall fixa öfre gränser för »Betterments»-afgifterna. I Ohio är öfre gränsen för bidrag till dräneringsändamål fastställd till 2 dollars pr frontfot.

I de fall, då kostnaden utgör det allmänna måttet för bidragsskyldigheten, återstår alltid att bestämma, efter hvilka grunder den gifna kostnadssumman skall fördelas på de olika fastighetsägarne inom »Betterments»-området. Skola bidragen bevara sin karakter af verkliga »Betterments»-afgifter, så är det nödvändigt att afväga dem efter de enskilda fastighetsägarnes speciella fördelar. Strängt taget böra naturligtvis dessa fördelar fastställas genom uppskattning af värdestegringen. I brist på en sådan kan man också hjälpa sig med vissa yttre kännetecken, såsom fastighetens frontlängd, areal eller taxeringsvärde, i det man utgår från den fiktionen, att fördelarne äro proportionella med dessa storheter.

Riktigare är naturligtvis, att *från början* lägga fördelen såsom grund till bidragsskyldigheten, i det man såsom måttstock för denna fördel använder fastighetens genom verklig uppskattning utrönta värdestegring. Därigenom befrias bidragsskyldigheten redan till en del från sambandet med kostnaden, och man har en viss

Ayuntamiento de Madrid

garanti för att, å ena sidan, jordägaren icke orättvist belastas, och att, å andra sidan, samhället verkligen får skörda den fulla vinsten af det i fråga varande företaget. Naturligtvis är det icke nödvändigt att utkräfva hela värdestegringen, utan man kan nöja sig med en viss bråkdel af densamma.

Detta system synes i Amerika vinna allt mera terräng. Det infördes i Boston genom The Boston Improvement Act af 1866. Betterments-afgiften utgör här hälften af den fastställda fördelen. Verkningarna af denna lagstiftning skola ha varit mycket gynnsanna. Man grep sig omedelbart an med en rad af stora anläggningar och hela den gamla staden blef ombyggd. Man utgaf för dylika ändamål 22 millioner dollars, största delen under tiden från 1866 till 1872. Tyvärr felas uppgift öfver, hur mycket af dessa kostnader, som täcktes genom Betterments-bidrag.

De pålagda bidragen eller assessments behöfva i allmänhet icke betalas kontant, åtminstone icke fullständigt; men jordägarne betala vanligen en ganska hög ränta för oguldna bidrag. Dessa skulder hvila på jorden och ha förmånsrätt framför hypoteken. Då det ofta dröjer långt om, innan alla bidragen hunnit fastställas, och då de, som sagdt, i allmänhet icke inflyta kontant, blir det för kommunerna nödvändigt att vidtaga särskilda finansiella åtgärder till täckande af kostnaderna. Man använder för detta ändamål s. k. Improvement Bonds, obligationer, utfärdade på grundval af stadens assessments-fordringar. Dessa betraktas icke såsom en del af den egentliga stadsskulden, utan såsom en de enskilde tomtägarnes hypoteksskuld. Under normala förhållanden böra de naturligtvis vara absolut förstklassiga papper.

Tanken att träffa värdestegringar på tomter med en bidragsskyldighet till de kommunala företag, som varit orsak till värdestegringen, är icke heller främmande för den nyare europeiska lagstiftningen. Den preussiska kommunalskattelagen af den 14 juli 1893 innehåller i sin 9 § härom följande:

»Kommunerna kunna till täckning af kostnaderna för utförande och underhåll af föranstaltningar[1], som erfordras af det offentliga intresset, upptaga bidrag af de fastighetsägare och näringsidkare, som häraf ha särskilda ekonomiska fördelar. Bidragen skola afvägas efter fördelarna.

[1] Härunder förstås »anläggningar, anstalter och inrättningar».

Ayuntamiento de Madrid

Bidrag måste i regeln upptagas, om kostnaderna annars skulle behöfva täckas med skatter.

Planen för föranstaltningen skall, jämte kostnadsförslag, offentligen framläggas. Kommunens beslut om upptagande af bidrag är underkastadt myndigheternas stadfästelse».

Följa vi den indelning, vi förut valt, så torde dessa bidrag närmast vara att betrakta såsom Betterments-afgifter, utgående efter kostnaden, men fördelade på de särskilda bidragsskyldige efter fördelen. En punkt i anvisningen för lagens tillämpning förtjänar i detta afseende beaktande:

»Bidragsskyldigheten får aldrig utsträckas till hela kostnaden för en föranstaltning. Fastmer måste den del af kostnaden för en föranstaltning, som motsvarar det offentliga intresset, täckas af kommunens allmänna inkomster, och endast det härefter återstående restbeloppet får täckas genom bidrag.»

Det framgår häraf, att hufvudafsikten är, att låta de intresserade täcka en viss del af kostnaden, nämligen den del, som icke rättvisligen kan täckas genom skatter. Den enskilde fastighetsägarens speciella fördel kommer först i andra rummet i betraktande, nämligen såsom fördelningsgrund för denna del af kostnaden.

Fastställandet af bidragen sker regelmässigt före utförandet af »föranstaltningen». Bidragen kunna fastställas vare sig såsom afgifter för en gång eller såsom räntor med rätt till betalning af deras kapitalvärde. Dylika oguldna bidrag hvila på fastigheten och åtnjuta samma företrädesrätt, som andra offentliga utskylder.

En med denna bidragsskyldighet analog karakter har för öfrigt redan en del af de bidrag, som utgå på grund af lagen om anläggning och förändring af gator och offentliga platser i städer och därmed jämförliga orter af den 2 juli 1875.

Äfven i England har beskattningen af den oförtjänta värdetillväxten nyligen vunnit insteg. Efter långvariga och häftiga strider lyckades (1895) Londons energiska grefskapsråd i fråga om ett särskildt företag (vid Towerbron) genomdrifva den s. k. London County Council (Tower Bridge Southern Approach) Act (58 and 59 Vict. Chapt. 130). De väsentligaste bestämmelserna i denna lag äro, i hvad de röra vårt tema, följande[1]:

[1] Efter Hallgartens öfversättning af lagtexten.

Ayuntamiento de Madrid

Alla fastigheter inom det af anläggningen berörda området, (»Improvement area»), hvilka icke förvärfvats af grefskapsrådet, äro underkastade bidragsskyldighet, och skola med nedannämnda undantag afgifter påläggas dem med hänsyn till hvarje väsentlig och bestående värdestegring, som uppenbarligen är att hänföra till den i denna lag ifrågavarande anläggningen.

Minst två månader, innan arbetet med anläggningen tager sin början, skall grefskapsrådet bestämma, hvilka fastigheter som skola utgöra bidrag. Sedan ägarne underrättats, skall en af the Local Governement Board utnämnd opartisk person, efter hörande af alla intresserade parter, företaga en uppskattning af fastigheterna inom förbättringsområdet. Detta är den s. k. »begynnelseuppskattningen». Kostnaderna bär grefskapsrådet. I hvarje enskildt fall skall markens värde särskildt uppskattas och dessutom fastigheten såsom sådan; men därvid skall ingen hänsyn tagas till någon som helst värdestegring, som kan komma att inträda till följd af anläggningen. Sedan denna begynnelseuppskattning blifvit färdig, skall tillfälle beredas de intresserade att därom taga kännedom.

Grefskapsrådet skall icke förr än ett år och icke senare än tre år efter anläggningens fullbordande låta upprätta en längd (assessment) upptagande de inom förbättringsområdet belägna och i begynnelseuppskattningen inbegripna fastigheter, som enligt grefskapsrådets förmenande böra utgöra bidrag (Improvement Charge). Denna längd skall, utom namnen på ägarne, upptaga bidragens belopp och den värdestegring, som enligt grefskapsrådets mening till följd af anläggningen kommer de olika fastigheterna till del. Beloppet af bidraget utgör 3 % årligen af hälften af den summa, som grefskapsrådet anser utgöra den af anläggningen förorsakade förhöjningen i egendomens saluvärde, sedan alla skatter, afgifter och pålagor afdragits. Till säkerhet för, att denna längd skall komma till de skattskyldiges kännedom, meddelas mycket utförliga föreskrifter.

Besvär mot längden kunna anföras på följande grunder:

1) att fastighet bort uteslutas ur längden därför, att det icke är ådagalagdt eller kan bevisas, att dess marknadsvärde genom anläggningen erfarit en väsentlig och beständig stegring;

2) att beloppet af något bidrag bör ändras;

Ayuntamiento de Madrid

3) att längden, med hänsyn till någon annan omständighet, som i besvären bör närmare ådagaläggas, är oriktig.

De som mena, att dem pålagdt bidrag i förhållande till värdestegringen är för högt, kunna, i stället för att ingifva besvär, skriftligen uppfordra grefskapsrådet att köpa de beträffande fastigheterna. Grefskapsrådet skall då köpa dem till det i begynnelseuppskattningen fastställda värdet. Om emellertid grefskapsrådet föredrager, att i ett dylikt fall afstå från bidraget, så skall ägaren härom underrättas. Därmed befrias grefskapsrådet från hvarje förpliktelse till köp af fastigheten och det pålagda bidraget annulleras. Grefskapsrådet har i detta fall att ersätta ägaren alla kostnader.

Inom tre månader efter längdens offentliggörande kan ägaren till en fastighet, som pålagts bidrag, om han tillika är ägare af andra fastigheter inom förbättringsområdet, skriftligen meddela grefskapsrådet, att dessa andra fastigheter genom anläggningen lidit en väsentlig och bestående värdesänkning, hvilken till sitt belopp skall anges, och fordra, att denna värdesänkning skall afdragas vid fastställandet af bidraget för den förstnämnda fastigheten.

Sedan klagotiden gått till ända, utnämner the Local Govermement Board en skiljedomare, med rätt att efter påfordran af de intresserade parterna företaga ändringar i längden. Ingen invändning mot längden, som enligt denna lag kunde göras, får göras gällande inför domstol eller på något annat sätt än inför denne skiljedomare. Sedan alla besvär afgjorts, skall skiljedomaren afgifva skiljedom, som i hvarje hänseende skall gälla såsom definitiv.

Ett genom detta förfarande fastställdt bidrag lägges på fastigheten och skall betraktas såsom en på denna hvilande last, hvilken det åligger grefskapsrådet att låta inteckna.

Bidragsskyldigheten, (hvilken som nämnts har formen af en årlig ränta) fullgöres genom erläggande af halfårsvis förfallande kvoter. Dock står det den bidragsskyldige öppet att när som helst aflösa denna ränta genom att erlägga dess 33-faldiga belopp.

Dessa bestämmelser torde knappast behöfva några kommentarier. Den här föreskrifna »Charge» är uppenbarligen en direkt på fördelen grundad, och efter densamma afmätt, bidragsskyldighet. Denna skyldighet är således här redan i princip lös-

Ayuntamiento de Madrid

gjord från kostnaden. Däremot fasthålles ännu vid sambandet med ett speciellt kommunalt företag: lagen vill uttryckligen träffa endast sådana värdestegringar, som direkt kunna återföras till det arbete, för hvars skull lagen tillkommit.

Då jag här valt den allmänna måttstocken för bidragsskyldigheten såsom hufvudgrund för klassificeringen af de olika formerna för beskattning af den oförtjänta värdestegringen, så har jag gjort detta i afsikt att låta den teoretiska indelningen återspegla en utveckling, som jag tror blir den historiska. Det är ett betydelsefullt steg man tager, då man upplöser det direkta sambandet mellan bidragsskyldigheten och kostnaden; det nästa steget på denna väg är att fullständigt upphäfva bidragsskyldighetens beroende af något speciellt kommunalt företag. Då man en gång erkänner principen, att den oförtjänta värdestegringen helt eller delvis bör tillfalla kommunen, för så vidt det kan påvisas, att orsaken till denna värdestegring ligger i af kommunen utförda arbeten, så saknas ju hvarje anledning, hvarför kommunen skulle nöja sig med att endast i vissa speciella fall göra anspråk på denna värdestegring. Den omständigheten, att man icke kan ange, af hvilket särskildt företag värdestegringen härrör, bör icke tillmätas någon betydelse, så snart det endast står fast, att värdestegringen öfverhufvud är att hänföra till kommunens arbeten.

Detta är nu så godt som alltid fallet vid prisstegringar på städernas tomter. Ty om också, såsom ofvan antydts, längre bort liggande orsaker bestämma denna värdestegring, så betingar dock kommunens, af dessa orsaker framkallade tillväxt, en mängd arbeten, som måste betraktas såsom den sista länken i den orsakskedja, hvars ändpunkt värdestegringen är. Kostnaderna för dessa arbeten måste då täckas, innan någon annan medverkande faktor och framför allt innan jordägarne, som i regeln icke medverkat, tillerkännas någon andel i värdestegringen. Detta är uppenbarligen den minimifordran, som kan ställas från kommunalförvaltningens sida. Men denna fordran är också tillräcklig, ekonomiskt sedt, ty den sätter ingen gräns för kommunens andel i värdestegringen, förr än samtliga kommunala arbeten betalts ur denna värdestegring.

För så vidt mig är bekant har denna fullt rationella ståndpunkt gent emot den oförtjänta värdestegringen hittills endast i

Ayuntamiento de Madrid

ett enda fall intagits af lagstiftningen. Det är tyska riket, som här gått före och vågat med full konsekvens tillämpa, hvad förnuft och rättvisa fordra, vågat bryta med gammal öfvertro på den privata äganderättens »helgd». Det är visserligen icke hemma man gjort detta, utan i Kiautschou, Tysklands nya, ostasiatiska besittning.

Då Tyskland annekterade denna plats, var det att befara, att marken, så som så ofta skett vid andra koloniala företag, skulle uppköpas af spekulanter, som skulle söka fasthålla den för att med tiden skörda frukten af hvad den tyska regeringen kostat på i offentliga anläggningar och andra ekonomiska företag. För att förekomma detta, för att bevara åtminstone en del af den blifvande vinsten för det allmänna, vidtog man genast från början den åtgärden att förbjuda all jordförsäljning åt enskilde. Regeringen uppköpte all jord, den kunde komma öfver, men endast till de pris, som gällde före ockuperingen. Denna jord säljes sedan på auktion till enskilde. Regeringen förbehåller sig dävid förköpsrätten till den sålda jorden, för den händelse den skulle komma att ytterligare försäljas.

Därest regeringen ej begagnar sig af denna förköpsrätt, skall vid försäljningen erläggas dels en stämpelskatt af 2 % af hela värdet, hvilken till lika delar bäres af säljaren och köparen; dels också en afgift af 33 1/3 % af den prisstegring, som inträdt efter den senaste försäljningen. Har en egendom icke sålts, belägges ägaren efter 25 år med en afgift för en gång af 33 1/3 % af den inträdda värdestegringen. Den del af värdestegringen, som regeringen gör anspråk på såsom sin andel, utgör således en tredjedel. I den »berättelse angående Kiautschou's utveckling»[1], som 1899 framlades för tyska riksdagen, och hvarur dessa uppgifter äro hämtade, heter det: »Det bör anses såsom mycket måttfullt, att regeringen nöjer sig med en tredjedel och öfverlåter de två tredjedelarne åt enskilde.»

Man kan väl säga, att den, som förvärfvar land i en ny hamnplats sådan som Kiautschou och där upprättar en handelsdepot l. d., direkt bidrar att höja hela platsens betydelse och därmed också jordvärdet, samtidigt med det att han ju onekligen löper en rätt betydlig risk. Under sådana förhållanden är det tyd-

[1] Denkschrift betr. die Entwickelung von Kiautschou. Stenographische Berichte des deutschen Reichstags; 1 Session 1898—1900. I Anlageband, Aktenstück n:o 79. Berlin 1899.

Ayuntamiento de Madrid

ligen icke mer än rätt och billigt, att den enskilde behåller en betydlig del af jordens eventuella värdestegring. En motsvarande rätt torde man i regeln knappast kunna uppleta för den private jordägaren i våra europeiska städer. Samhällets rätt till värdestegringen framträder här i en långt mera bestämd och absolut form än i det här ifrågavarande fallet. Det återstår att se, om den europeiska lagstiftningen — närmast den tyska — skall erkänna detta, om den ens skall våga göra gällande den tredjepartsrätt, som nu vunnit sanktion i Kiautschou. Att döma af frågans behandling i tyska riksdagen[1] borde man nästan äga rätt att vänta det — om man annars öfverhufvud ägde rätt att vänta någon slags konsekvens i politiska ting. Regeringens ostasiatiska landpolitik vann bifall från riksdagens alla grupper: från konservativ sida beklagade man till och med, att regeringen icke sträckt sina fordringar till hälften af värdestegringen.

I fråga om de lämpligaste formerna för kommunens participerande i den oförtjänta värdestegringen äro ännu några anmärkningar att göra. Man kan fråga: bör den del af värdestegringen, som samhället tar i anspråk, erläggas på en gång, eller i form af en årligen utgående ränta? Svaret måste obetingadt utfalla till förmån för det senare alternativet. Hvad fastighetsägaren egentligen vinner är ju en stegrad afkastning; och detta plus i ränta kan och bör han lämpligen afstå åt kommunen. Men det vore orimligt af kommunen att göra anspråk på denna räntas kapitalvärde, som fastighetsägaren icke har annat än i det fall, att han genom en försäljning af fastigheten lyckas kapitalisera den stegrade afkastningen.

Denna fråga står för öfrigt i nära sammanhang med en annan: bör värdestegrings-afgiften påläggas periodiskt, t. ex. hvart femte år, eller endast då fastigheten öfvergår till ny ägare?

Den senare meningen har åtskilliga förespråkare. I grunden är det ju ett sådant mål, som föresväfvar alla dem, hvilka förorda en hög stämpelskatt vid fast egendoms öfvergång i nya händer. En dylik utveckling af denna stämpelskatt är emellertid i hög grad olämplig; man lägger därmed endast ett hinder på den allmänna rörelsen, hvilket man icke afsett. Men det mål,

[1] Sten. Berichte 1898—1900. I Band. S. 548 ff.

Ayuntamiento de Madrid

man afsett, vinner man endast i högst ofullkomlig grad, då stämpelskatten på grund af sin natur träffar hela fastighetsvärdet, icke stegringen utöfver värdet vid den senaste försäljningen.

Mot den allmänna principen, att kommunen endast vid förändring af ägare skall taga sin andel af värdestegringen i anspråk, kan invändas, att den utan tillräcklig anledning i många fall låter kommunen orimligt länge vänta på hvad som skulle utgöra den naturliga ersättningen för hennes arbete, onödigtvis låter ägaren komma i åtnjutande af en värdestegring, till hvilken man principiellt icke tillerkänner honom någon rätt.

Antagligen har man tänkt sig, att försäljningen af en fastighet skulle erbjuda ett lämpligt tillfälle för kommunen att göra sina anspråk på andel i värdestegringen gällande, då denna värdestegring skulle få ett påtagligt uttryck i försäljningspriset[1]. Denna åskådning är emellertid, såsom lätt kan uppvisas, alldeles oriktig. Antaga vi nämligen först, att värdestegringen utkräfves på en gång, så har ju säljaren intet intresse att söka uppnå ett högre pris, än det han en gång betalt. Antagligt är, att han komme att sälja den till detta pris, därvid betingande sig någon slags privat ersättning af köparen. Under sådana förhållanden skulle naturligtvis försäljningsvärdet förlora hvarje betydelse såsom hållpunkt för beräkning af värdestegringen. Dessa olägenheter skulle väl något mildras, men säkerligen icke försvinna, om den gamle ägaren tillerkändes någon del af värdestegringen.

Antaga vi åter, att kommunen valt den, från alla synpunkter riktigare formen för sin andel i värdestegringen, ränteformen, så medför valet af försäljningspriset såsom beräkningsgrund för värdestegringen olägenheter af annan art. Ett sifferexempel skall kanske bäst belysa detta. Antag, att en egendom köpes för 100,000 kr., att den ursprungligen lämnat en nettoafkastning på 5,000 kr., men att denna småningom stigit till 10,000 kr. Antag vidare, att den allmänna räntefoten utgjort och fortfarande utgör 5 %. Under nuvarande förhållanden bör då egendomen vid försäljning betinga ett pris af 200,000 kr. Om emellertid staden gör anspråk på stegringen i afkastningen, så kan köparen naturligtvis icke betala detta pris. I själfva verket kommer försäljningspriset, som man lätt finner, att bli 150,000 kr. Värdestegringen är då 50,000 kr.,

[1] Jfr t. ex. Wagner, Finanzwissenschaft II Theil. S. 582.

Ayuntamiento de Madrid

och motsvarande staden tillfallande räntestegring 2,500 kr. Den nye ägaren har då, sedan han af nettoafkastningen 10,000 kr. afdragit stadens andel 2,500 kr., en behållning af 7,500 kr., jämnt tillräcklig för att lämna honom 5 % ränta på köpeskillingen. Slutresultatet är det, att staden går miste om halfva värdestegringen.

Det förhållande, som belyses genom detta sifferexempel, är i själfva verket alldeles allmänt. Kommunens anspråk på stegringen af en egendoms nettoafkastning, eller på en del af denna, medför naturligtvis alltid en sänkning af egendomens saluvärde. Att då lägga detta saluvärde till grund för beräkning af värdestegringen, är ju orimligt. Vid det fullt rationella förfarandet, då kommunen periodiskt tar i anspråk nettoafkastningens hela stegring, kan fastighetens saluvärde öfverhufvudtaget icke stiga, utan förblir detsamma, så länge icke ägaren genom något sitt åtgörande höjer värdet.

De riktiga formerna för stadskommunernas participerande i värdestegringen på de inom deras område belägna byggnadsplatserna synas, enligt det nu sagda, vara följande. Värdestegringen utrönes genom periodiska t. ex. hvart femte år återkommande taxeringar. Vid dessa uppskattas först den bebyggda fastighetens hela nettoafkastning. Det med hänsyn till den rådande allmänna räntefoten kapitaliserade värdet af denna afkastning utgör fastighetens totalvärde. Härifrån afdrages nu byggnadernas kostnadsvärde; återstoden är då tomtens värde. Värdet på obebyggda tomter uppskattas sedan i analogi med de så utrönta värdena på de bebyggda. Den stegring af tomtvärdena, som framgår af en jämförelse mellan två på hvarandra följande taxeringar af denna art, utgör den värdestegring, som i princip bör betraktas som kommunens tillhörighet. Sina anspråk på denna värdestegring bör kommunen göra gällande genom att pålägga fastigheten en ränta, motsvarande efter en viss fast räntefot värdestegringen, betraktad såsom kapital. Naturligtvis bör härvid största möjliga försiktighet iakttagas, så att man är säker att icke på något sätt ingripa i jordägarens rättmätiga intresse. Därför bör den nämnda räntefoten sättas särdeles låg, under våra förhållanden till exempelvis 3 %. Till ytterligare skydd för jordägaren bör kommunen alltid vara skyldig att på ägarens anfordran köpa fastigheten till det gamla taxeringsvärdet eller afstå från sin fordran på värdestegringsränta.

Ayuntamiento de Madrid

Detta är alltså målet för en rationell lagstiftning i fråga om den oförtjänta värdestegringen. Lättast torde detta mål nås, om samhället successivt gör sina anspråk gällande, nämligen så, att den på byggnadsplatserna lagda räntan till en början fastställes till exempelvis 1 %, för att sedan höjas till 2 % och 3 % af värdestegringen.

I vårt land synas svårigheterna för genomförandet af en dylik lagstiftning i flere afseenden vara mindre än i andra länder. Vi ha redan den periodiska fastighetstaxeringen. Vi ha den särskilda taxeringen af hus och tomt, hvars frånvaro i andra länder synes lägga hinder i vägen för sträfvandena att träffa jordens värdestegring. Men vi ha framför allt i regeln den enhet af jordägare och husägare, som är förutsättningen, för att man säkert skall veta, hvem den oförtjänta värdestegringen tillfaller, och af hvem den således bör utkräfvas. Denna punkt har i England, där förhållandena, som bekant, ligga annorlunda, vållat förkämparna för »Betterment»-lagstiftningen rätt betydande svårigheter. Jag har vid min relatering af den engelska lagstifningen uteslutit de komplicerade bestämmelser, som nödvändiggöras af de specifikt engelska förhållandena på jordbesittningens område.

Om kommunen, såsom här föreslagits, gör anspråk på en 3 % ränta på värdestegringen, vinnes hufvudmålet, att denna värdestegring till väsentlig del kommer det allmänna till godo, under det att likväl någon marginal blir öfver för fastighetsägaren. Därmed bibehålles också dennes intresse att af sin fastighet utbekomma så mycket, som bostadsmarknaden tillåter; och detta är ju det nödvändiga villkoret, för att hyrorna fortfarande skola komma att bestämmas af tillgång och efterfrågan. Man försäkrar sig härmed om fastighetsägarnes medverkan till en ekonomiskt riktig fördelning af de förhandenvarande bostäderna och affärslokalerna, en fördelning, som kommunen, om den vore ensam fastighetsägare och således saknade den ledning för prisbildningen, som den fria konkurrensen ger, endast ofullkomligt och med många svårigheter skulle kunna åstadkomma.

Ehuru man sålunda lämnade en tillräcklig marginal af värdestegringen för jordägarne, skulle man likväl ha undandragit den egentliga spekulationen sitt verksamhetsfält. Ty att uppköpa tomter och låta dem ligga obebyggda, d. v. s. räntelösa, och där-

Ayuntamiento de Madrid

till betala vanlig fastighetsskatt på desamma efter taxeringsvärdet kan omöjligen blifva någon särdeles lockande affär, om man på förhand vet, att kommunen kommer att lägga beslag på största delen af den väntade värdestegringen. Jordägarens intresse af att hålla på tomterna är härmed borta och vändt i ett intresse att snarast möjligt få dem bebyggda. Därmed försvinner också orsaken till, att hyrorna stegras utöfver de mått, som föreskrifvas af objektivt-ekonomiska betingelser.

Att hyrorna det oaktadt, åtminstone i stort sedt och i tidens längd, komma att undergå en stegring, är naturligtvis oundvikligt i hvarje framåtgående stad. Men det är likväl en stor skillnad för allmänheten, om hon skall erlägga dessa hyresstegringar såsom en skatt till enskilda jordägare, eller om hon erlägger dem till kommunen, det vill säga i sista hand till sig själf. Ty det är otvifvelaktigt, att allmänheten mycket snart skulle få erfara detta i form af högst väsentliga nedsättningar af sina direkta skatter till kommunen.

Man torde vara berättigad att påstå, att hvarje mera framåtgående stad, som under den senaste mansåldern tillämpat det här föreslagna systemet för kommunens participerande i jordens värdestegring, i närvarande ögonblick skulle besitta tillräckliga ränteinkomster för att därmed täcka ojämförligt största delen af de utgifter, som nu måste täckas med skatter. En af Berlins magistrat år 1881 föranstaltad undersökning öfver stegringen mellan 1868 och 1877 i värdet af sådana hus, som under denna tid icke undergått någon förändring, visar på det ovedersägligaste, hvilka summor under denna tid tillfallit enskilda i form af oförtjänt värdestegring[1]. Professor Julius Wolf — för öfrigt en deciderad motståndare till katedersocialisterna — anmärker, att större delen af de tre milliarder mark, hvartill Berlins i privata händer befintliga jord kan skattas, vid en i tid företagen kommunalisering af denna jord nu borde utgjort en kommunens förmögenhet, som efter 4 % ränta skulle afkastat 120 millioner mark, så att man fullständigt kunnat afstå från kommunala skatter, och staden dock haft ett årligt öfverskott af några dussin millioner till sitt förfogande[2].

[1] Anförd hos Freese, Wohnungsnot und Absatzkrisis. Conrads Jahrbücher 1893. 3 F. B. 6. Sid. 51.

[2] Anfördt hos Damaschke.

Ayuntamiento de Madrid

Till ett liknande resultat beträffande Stockholm kommer Wicksell (Finanztheoretische Untersuchungen sid 154.)

Säkert är, att om blott den uppfattning af eganderätten, för hvilken vi i denna uppsats sökt ge ett uttryck, nu finge insteg i lagstiftningen, skulle våra mera framåtgående städer snart se sig i stånd icke blott att lätta på den direkta skattebördan, utan att på ett helt annat sätt, än nu är möjligt, fylla de uppgifter, som i vår tid tillfalla dem. Framför allt skulle de så vunna medlen sätta kommunen i tillfälle att effektivt bekämpa bostadsbristen, genom att i tillräcklig mån sörja för öppnandet af nya stadsdelar och för dessas förbindande med de gamla genom tidsenliga kommunikationer. Betydliga fördelar skulle kommunen härvid också ha af den underlättnad för alla expropriationer, som ligger däri, att största delen af en eventuell värdestegring tillfaller kommunen. Ett erkännande af kommunens rätt till »den oförtjänta värdestegringen» skulle öppna en ny aera för kommunal socialpolitik.

Ayuntamiento de Madrid

Kommunalskattekommittéens betänkande.

Af David Davidson.

I.

Det samband mellan den kommunala beskattningen och allmänna bevillningen, som för närvarande förefinnes och som består däri, att de kommunala skatterna — primärkommunernas såväl som de högre kommunernas — till största delen utgå i form af tilläggskvoter till de debiterade bevillningsbeloppen, har, som bekant, ansetts lägga hinder i vägen för att i önskvärd riktning genomföra en väl behöflig reform af den allmänna bevillningen. Detta förhållande var visserligen den närmaste anledningen till tillsättandet af ofvannämnda kommitté, men dess uppgift inskränktes ej till att blott lämna en utredning rörande möjligheten af och sättet för brytandet af ifrågavarande samband, utan innefattade därjämte och egentligen att framlägga förslag till sådana nya grunder för den kommunala beskattningen, att de för fyllandet af kommunernas behof erforderliga skattemedlen måtte åt kommunerna beredas »i den för de skattskyldige minst betungande och efter kommunernas egna förhållanden i möjligaste mån afpassade ordning».

De önskningsmål, som kommittéen anser böra uppställas för en kommunal skattereform i vårt land, kunna sammanfattas sålunda:

1) att minska den direkta kommunala skattebördan i de kommuner, där den trycker för hårdt på de skattskyldige;

2) att undanröja den ojämnhet i den kommunala beskattningen, som förefinnes mellan olika kommuner;

Ayuntamiento de Madrid

3) att åstadkomma större jämnhet i beskattningen inom hvarje särskild kommun.

De utvägar, hvarpå dessa syften lämpligen böra förverkligas, äro enligt kommittéen följande:

1) Det närmast till hands liggande medlet, att minska skattebördans tryck, vore naturligtvis att minska vederbörande kommuners behof af skattemedel. Detta kan ju ske på olika sätt. Syftet kan sålunda vinnas genom att öfverflytta en del af kommunernas funktioner till staten. Denna utväg förkastar kommittéen emellertid; ramen för den kommunala verksamheten kan nämligen i vårt land ej sägas vara för vid, »då ju kommunernas verksamhet för främjande af de kommunala uppgifterna visat sig tillföra densamma ett fullt tillräckligt innehåll»[1]. Likaså finner kommittéen det oändamålsenligt att söka vinna syftet genom fastställandet af ett maximum, utöfver hvilket beskattningen icke finge sträcka sig annorledes än i undantagsfall och efter pröfning af administrativ myndighet[2]. Det enligt kommittéens mening enda adekvata sättet att afhjälpa ifrågavarande brist äro dels nya tillskott från statens sida, resp. en riktigare fördelning af redan lämnade sådana, dels möjliggörandet för kommunerna att af de skattskyldiga utkräfva det erforderliga skattebeloppet under ett flertal former. I öfverensstämmelse härmed föreslår kommittéen, dels att staten skall till kommunerna afstå en del af brännvinstillverkningsskatten och efter nya grunder fördela de brännvinsmedel, som redan nu tillfalla kommunerna, dels att kommunerna må berättigas pålägga vissa nya skatter af olika, här nedan (sid. 512 o. f.) närmare angifna slag.

2) Hvad den ojämnhet beträffar, hvarmed den kommunala beskattningen trycker i olika kommuner, synes kommittéen endast

[1] Såsom ytterligare skäl anföres sannolikheten däraf, att åtminstone en del af den skattebörda, som genom en dylik förskjutning af gränsen mellan statens och kommunens verksamhet skulle aflyftas från kommunerna, komme att fortfarande drabba de skattdragande under statsbeskattningens form. Men anförandet af detta skäl beror nog på förbiseende, enär kommittéen på samma sida af sitt betänkande för ifrågavarande syftes vinnande förordar finansiella tillskott från statens sida, hvilka ju med lika stor sannolikhet skulle medföra ökad statsbeskattning.

[2] Denna utväg anföres visserligen endast såsom medel mot ojämnheten i skattetrycket mellan olika kommuner. Dess egentliga funktion är dock tydligen att förhindra, att skattetrycket blir för stort. Stor ojämnhet i beskattningen mellan olika kommuner kan ju förefinnas äfven med en effektiv bestämmelse om maximum, då ju detta aldrig kan hindra, att en del kommuner kunna reda sig med mycket låga skatter.

Ayuntamiento de Madrid

i underordnad grad uppmärksammat densamma vid affattandet af sina förslag. Visserligen omnämnas tvenne medel, som skulle kunna användas för denna brists afhjälpande, nämligen dels nyssnämnda utskyldsmaximum, dels sammanslagning af ett flertal kommuner. Men sistnämnda utväg finner kommittéen vara ännu mindre att förorda än ett utskyldsmaximum. Kommittéens förslag angående brännvinsmedlen afse dock i viss mån att äfven mildra nämnda ojämnhet, enär det, såsom förut visats[1], innebär att landskommunerna skulle erhålla så godt som hela det nya tillskott af brännvinsmedel, som skulle ställas till kommunernas disposition, och då landskommunerna i det hela äro tyngre belastade med skatter än stadskommunerna, skulle ju på detta sätt i viss mån en utjämning i förevarande afseende äga rum. Vidare kan ju detta syfte jämväl befrämjas genom ett rationellt ordnande af den interkommunala beskattningen, d. v. s. afgränsningen af de skatteobjekt, som hvarje särskild kommun äger beskatta[2].

3) Åstadkommandet af större jämnhet i beskattningen inom hvarje särskild kommun är emellertid, enligt kommittéen, den viktigaste uppgiften för den blifvande skattereformen. För detta ändamål måste grunderna för den direkta kommunala beskattningen väsentligen ändras. Därvid bör den väsentliga skillnaden i karakteren af statens och kommunens verksamhet och utgifter beaktas. »Medan sålunda statens verksamhet och de utgifter, som af densamma betingas, hafva till syfte främjandet af allmänt väl och måste anses komma statens medlemmar i lika grad tillgodo, är kommunen redan i följd af sin territoriella begränsning hänvisad ej blott till en mindre krets af skattdragande, utan äfven till uppgifter af öfvervägande lokalt ekonomisk eller administrativ natur. Äfven om nu en del af de skatter, kommunen nödgas upptaga för behörigt fullgörande af dessa uppgifter, kan i följd af deras beskaffenhet anses komma samtliga kommunens medlemmar i lika grad till godo, användes dock alltid en del för syften, hvilkas främjande i regel kan anses för somliga af kommunens medlemmar medföra större fördelar än för andra.» Kommittéen ansluter sig

[1] Jfr min uppsats »Kommunalskattekommittéen och brännvinsmedlen» i denna tidskrifts 10:de häfte, sid. 474 o. ff.

[2] Antagligen af misstag framhålles (Betänkandets motiver sid. 8) att denna frågas ordnande skulle ha sin egentliga betydelse för åstadkommande af ökad jämnhet i beskattningen inom en och samma kommun.

Ayuntamiento de Madrid

för den skull till den uppfattningen, enligt hvilken staten bör utkräfva skatt hufvudsakligen med hänsyn till de skattdragandes olika skatteförmåga, hvaremot den kommunala beskattningen i viss grad bör gifvas formen af en intressebeskattning, så att »bidragsskyldigheten mätes icke endast efter skatteförmågan, utan äfven efter, å ena sidan, de fördelar, kommunen genom sina anstalter eller sin verksamhet för något visst ändamål bereder sina medlemmar eller vissa grupper bland dem, samt, å andra sidan, de olägenheter eller särskilda utgifter, den enskilde genom sin verksamhet förorsakar kommunen». Detta förhållande mellan principerna för stats- och kommunalbeskattningen medför enligt kommittéen, att en reform af kommunalbeskattningen endast bör ske under förutsättning af, att statsbeskattningen ordnas efter vissa grunder. För den skull har kommittéen äfven utarbetat förslag till nya grunder för den allmänna bevillningen, och den urgerar, att dess förslag rörande den kommunala beskattningen endast bör accepteras under förutsättning af, att dess reformprogram beträffande den direkta statsbeskattningens ordnande vinner beaktande.

De förslag till nya, resp. förändrade bestämmelser rörande statens och kommunernas beskattning, som kommittéen på grundvalen af nu anförda premisser framställer, äro grundade på följande hufvudprinciper[1].

Den direkta statsbeskattningen.

Den allmänna bevillningen förvandlas till en på obligatorisk självdeklaration grundad allmän och ren inkomstskatt. Inkomstbegreppet fattas mycket vidsträckt, så att det i det hela omfattar alla slags intägter och förvärf: sålunda bl. a. all vinst, härrörande af värdestegring å fast eller lös egendom (såvida icke egendomen vid försäljningen varit i säljarens ägo utöfver tio år) och gåfva af lös egendom; gåfva af fast egendom och hvad som erhålles genom arf eller testamente räknas dock icke till beskattningsbar inkomst, enär dessa förvärf äro föremål för särskild beskattning. — Vid beräknandet af den beskattningsbara inkomsten medgifves afdrag i mycket vidsträckt mån; ej blott för all ränta å gäld, utan ock för förluster af alla slag, utskylder m. m. — En per-

[1] I det följande upptagas endast hufvudprinciperna för kommittéens förslag. Redogörelsen för grunderna i öfrigt sker lämpligast i samband med granskningen af förslagens detaljbestämmelser.

Ayuntamiento de Madrid

sons inkomst beskattas såsom en helhet och sålunda på en och samma ort.

Kommittéen har väl tagit i öfvervägande frågan om progressiv skattefot samt om tyngre beskattning af fonderad inkomst, men icke ansett sig böra förorda antagandet af någondera af dessa beskattningsgrunder. Visserligen hyllar kommittéen den uppfattningen, att fonderad inkomst utvisar större skatteförmåga och därför bör underkastas en relativt starkare beskattning än öfrig inkomst, men förmenar, att »denna inkomstkällornas olika skattekraft icke kan komma till ett fullt korrekt uttryck inom inkomstbeskattningens ram». »Problemets lösning synes kommittéen helst böra sökas antingen genom en kombinering af förmögenhets- och inkomstskatt, därvid åt den förra gifves en blott och bart kompletterande karakter, på sätt som i hufvudsak skett med den preussiska förmögenhetsskatten, eller ock genom en kraftigt utvecklad stämpelbeskattning, därvid särskildt beskattningen af arf träder i förgrunden.» Då nu senaste reform af vår stämpelbeskattning förmenats på ett i det hela ganska tillfredsställande sätt åstadkommit en särskild beskattning af förmögenheten, har kommittéen icke ansett behof för närvarande föreligga att förorda vidtagande af jämväl andra anordningar för samma syftemåls vinnande. Hvad den progressiva skattefoten angår, har kommittéen, ehuru den medgifver att utan denna skatteförmågan icke vinner fullt beaktande, dock »ansett sig icke böra taga initiativet till en så betydelsefull och för de skattdragande kännbar förändring, om hvars rättvisa och billighet meningarne äro mycket delade i vårt land, och som särskildt med statsverkets nuvarande ställning icke heller kan anses vara af finansiellt behof påkallad. Kommittéen har därför åtnöjt sig med att förorda en anordning, enligt hvilken hänsynen till den svagare skatteförmågan hos de i ekonomiskt afseende mindre väl lottade bättre än hittills tillvaratages genom ändrade bestämmelser om rätt till lindring i bevillningen för vissa lägre inkomstgrupper.»

Kommunalbeskattningen.

Kommittéen söker först uppdraga gränserna för begreppet »kommunal beskattning», enär omfattningen af dess uppdrag vore beroende af, huru dessa gränser dragas. Kommittéen anser sig

Ayuntamiento de Madrid

därvid kunna konstatera, att inom nämnda begrepps omfång »falla enligt häfdvunnen uppfattning ej blott de skattebidrag, som utgå under formen af kommunalutskylder i egentlig mening, utan äfven dels de kommunala personliga skatterna, dels särskilda efter olika grunder bestämda afgifter, dels ock åtskilliga personliga tjänstbarheter och naturaprestationer, hvilka numera, då ju väghållningsbesväret på landet samt skjutsningsbesväret, såsom föremål för särskild lagstiftning, icke torde här böra räknas, hufvudsakligen förekomma i städerna».

Af dessa olika grupper af nu förefintliga kommunalskatter har kommittéen ansett sig böra direkt behandla endast de två förstnämnda, de egentliga kommunalutskylderna och de kommunala personella skatterna. Kommittéen har sålunda ej befattat sig med bidragen till prästerskapets aflöning, enär dessa voro föremål för behandling af en annan kommitté, och ej heller med den kommunala byggnadsskyldigheten på landet, af skäl att denna helt nyligen undergått en ny reglering. Icke heller har kommittéen ansett sig böra framställa något förslag rörande den särskilda bidragsskyldighet, som på vissa orter, egentligen i städerna, åligga vissa klasser skattskyldige, enär afveckligen af denna lokala och ytterst varierande bidragsskyldighet torde fortfarande böra öfverlämnas åt vederbörande kommuners eget initiativ, så att någon gemensam lagstiftning i dessa ämnen icke bör komma till stånd.

De reformförslag, som kommittéen framställt, röra blott primärkommunernas beskattning och äro följande.

De allmänna kommunalskatterna.

I motiverna till sitt betänkande, sid. 79—84, behandlar kommittéen de olika möjligheter, som erbjuda sig vid ordnandet af den kommunala hufvudbeskattningen. På grund af anförda skäl förkastar kommittéen tanken att ombilda den nuvarande kommunala inkomstskatten till en afkastningsskatt af samma karakter som den nuvarande fastighetsskatten, d. v. s. med medeltalsafkastningen såsom grundval för beskattningen. Ej heller har kommittéen funnit möjligt att förorda ett system, som afsåge att göra den verkliga konkreta nettoafkastningen af de olika skatteobjekten till beskattningsgrund. Lika litet har kommittéen funnit ändamålsenligt att grunda den kommunala beskattningen på en kom-

Ayuntamiento de Madrid

bination af förmögenhetsskatt och allmän inkomstskatt, därvid all inkomst skulle drabbas af inkomstskatten och förmögenhetsskatten innebära en extra börda å förmögenheten och sålunda äfven å den fonderade inkomsten. Och en följd af sistnämnda uppfattning har varit, att kommittéen ej heller velat förorda att kläda den kommunala hufvudbeskattningen enbart i den allmänna och rena inkomstskattens form. Kommittéen stannar vid att föreslå en kombination af tre skatteformer, nämligen 1) den nuvarande kommunala fastighetsskatten, 2) en ren inkomstskatt, hvilken endast skulle träffa de inkomster, som ej beskattats genom fastighetsskatten, och 3) en personell kommunalskatt.

Fastighetsskatten skulle utgå efter samma grunder som den nuvarande, blott med den ändring att jordbruksfastighet likställes med »annan fastighet» i afseende å skattskyldighet. Detta innebär en nedsättning af den delen af den kommunala skattskyldigheten för jordbruksfastighet, som skall utgöras i form af fastighetsskatt. För närvarande, då fastighetsskatten å jordbruksfastighet afser att träffa ej blott afkastningen af själfva fastigheten, utan äfven inkomsten af den å fastigheten drifna jordbruksrörelsen, hvilken är fri från inkomstskatt, är jordbruksfastighets kommunala skattskyldighet lika stor som skattskyldigheten för inkomst, hvars belopp motsvarar 6 procent af jordbruksfastighetens taxeringsvärde. För jordbruksfastighet med ett värde af 100,000 kronor är den kommunala skatten i regeln densamma som för en inkomst af 6,000 kronor. Enligt kommittéens förslag skall nämnda procent nedsättas till 5 procent, d. v. s. fastighetsskatten för en jordbruksfastighet af nämnda värde skall, i likhet med hvad som redan nu gäller i afseende å »annan fastighet», blifva lika med den kommunala skatten för en inkomst af blott 5,000 kronor[1]. Emellertid skulle enligt kommittéens förslag icke all jordbruksfastighet komma i åtnjutande af någon verklig nedsättning i skatt, utan tvärtom ibland träffas af en förhöjning. Då all inkomst, som ej beskattats genom fastighetsskatt, skall underkastas inkomstskatten, och då genom fastighetsskatten endast en inkomst motsvarande 5 procent af fastighetens taxeringsvärde anses vara beskattad, kommer inkomst af fastighet — och sålunda ock af jord-

[1] Nuvarande olikhet mellan jordbruksfastighet och »annan fastighet» beror, som bekant, på det nyssnämnda förhållandet, att inkomst af jordbruksrörelse är fri från inkomstskatt.

Ayuntamiento de Madrid

bruksfastighet — i den mån den öfverstiger nämnda belopp, att träffas af inkomstskatt. Såtillvida innebär kommittéens förslag, att den kommunala skatten för fastighet i vissa fall blifver högre än nu. Kommittéen framhåller, att den verkliga karakteren af fastighetsskatten enligt dess förslag vore en till sitt minimum garanterad inkomstskatt, i det fastighetsägaren ovillkorligen skall erlägga samma skatt, som faller på en inkomst, som motsvarar 5 procent af fastighetens taxeringsvärde (således äfven om den verkliga inkomsten af fastigheten ej uppgår till detta belopp), men att om åter den verkliga inkomsten af fastigheten är större, öfverskottet träffas af inkomstskatten.

Den kommunala inkomstskatten är byggd på samma konstitutiva grunder som statsinkomstskatten, endast med den modifikation att rätten, att göra afdrag för förluster, ej är fullt så vidsträckt som vid den senare. Den skall, såsom redan antydts, omfatta all inkomst, som ej är beskattad genom fastighetsskatten, således t. ex. äfven inkomst af jordbruksrörelse[1].

Den tredje länken i den kommunala hufvudbeskattningen är på sätt och vis en nyhet. Visserligen finnes redan nu en kommunal personell skatt till primärkommunen, den personliga folkskoleafgiften, men för dess belopp har bestämts ett — mycket lågt — maximum. Den föreslagna personella kommunalskatten åter skall utgå med ett belopp, som växlar med den grad, hvari fastigheter och inkomster beskattas. Folkskoleafgiften skulle, liksom de till staten ingående mantalspenningarna, försvinna.

Den vederbörliga proportionen mellan dessa trenne skatteslag åstadkommes genom den kommunala fyrktalssättningen, som i följd af kommittéens förslag om brytandet af sambandet mellan kommunalskatterna och allmänna bevillningen äfven måste verkställas i städerna. Fyrktalssättningen skall ske efter den grund, att fyrktalet i och för den personella skatten utgör två fyrkar för man och en för kvinna, fyrktalet för fast egendom, en fyrk för hvarje tvåhundratal kronors taxeringsvärde

[1] I stället för att inkomst af jordbruksfastighet och af jordbruksrörelse för närvarande i regeln endast drabbas af en enda skatt — fastighetsskatten — skulle enligt kommittéens förslag denna inkomst kunna blifva föremål för tre olika beskattningar. I fall jordbruksegendom är utarrenderad, får ägaren erlägga dels fastighetsskatt, dels inkomstskatt för det belopp, hvarmed den behållna arrendesumman öfverstiger 5 procent af taxeringsvärdet, hvarjämte arrendatorn får erlägga inkomstskatt för vinsten å jordbruksrörelsen.

Ayuntamiento de Madrid

och fyrktalet för inkomst, en fyrk för hvarje tiotal kronors beskattningsbar inkomst. Genom denna regel får den ofvan berörda proportionen mellan fastighets och inkomsts skattskyldighet sitt uttryck, då ju af enheterna för fyrktalsberäkningen — 200 kronors fastighetsvärde och 10 kronors inkomst — det senare beloppet utgör 5 procent af det förra. Den personella skatten åter kommer att motsvara skatten för en beskattningsbar inkomst af 20 kronor för man och 10 kronor för kvinna[1].

Som bekant äger stadskommun rätt att bestämma att vid uttaxering af utskyld för visst ändamål vissa skattskyldige antingen helt och hållet från bidrag befrias eller däri vinna nedsättning. Landstingen åter äga att med afseende å ett ifrågasatt företags beskaffenhet, särskildt bestämma grunden för uttaxering af de medel, som för dess utförande erfordras. Kommittéen föreslår, att det för stad gällande medgifvandet äfven skall utsträckas till landskommuner.

Slutligen bör omnämnas, att den rätt för fattigvårdssamhälle på landet, att i vissa fall utkräfva särskildt bidrag af innehafvare af fabriks-, bruks- eller grufegendom och innehafvare af jord, som nu förefinnes enligt fattigvårdsförordningen § 34, skulle bibehållas.

Särskilda kommunala skatter och afgifter.

Såsom redan omnämnts berör kommittéens förslag ej de särskilda afgifter samt personliga tjänstbarheter och naturaprestationer, som för närvarande utgå till kommunerna, såsom afgifterna till prästerskapets aflöning, de kommunala byggnadsbesvären m. m. Däremot har kommittéen velat möjliggöra för primärkommunerna att pålägga vissa nya särskilda afgifter. Dessa afgifter må upptagas:

a) för försäljning till förtäring på stället af vin eller maltdrycker med vissa undantag, äfvensom för försäljning af sådana drycker till afhämtning och för kringförande af sådana drycker till försäljning — med högst 50 kronor i månaden;

b) för hållande af frivillig auktion, som icke äger rum i

[1] Vid den af kommittéen såsom för våra förhållanden antagna normala maximisiffran för kommunalskatten — 5 procent — skulle den personella skatten utgöra 1 krona för man och 50 öre för kvinna.

Ayuntamiento de Madrid

samband med s. k. realisation[1], därest auktionssumman uppgår till minst 500 kronor; afgiften får utgöra högst 2 procent af auktionssumman;

c) för offentlig musikalisk eller dramatisk föreställning äfvensom för offentlig cirkus- och varietéföreställning; afgiften får utgöra högst 50 kronor för hvarje gång eller ock högst 10 procent af bruttoinkomsten för hvarje föreställning;

d) för offentliga förevisningar mot afgift af åtskilliga slag; afgiften må bestämmas att utgå månads- eller veckovis med högst 20 kronor i månaden, resp. 5 kronor i veckan;

e) för hållande af dans-, skjut- eller kägelbana, karusell eller lokal för biljardspel; afgiften bestämmes som i fallet d);

f) af den, som inom kommunen drifver sådan rörelse eller utför sådant företag, hvarigenom särskilda utgifter för hälsovård, allmän ordning och säkerhet eller dylikt tillskyndas kommunen; afgiften fastställes i särskild stadga, som antages af kommunen och skall stadfästas af Konungens befallningshafvande.

Dessutom äger kommun upptaga årlig skatt å velociped, lyxekipage, lyxautomobil och lustjakt. Skatten får utgöra för velociped högst 5 kronor, för öfriga föremål högst 100 kronor.

Upptagandet af dessa afgifter och skatter bero dock af kommunens eget fria beslut, så att något tvång för kommunen att pålägga sådana icke förefinnes.

* * *

En kritik af förslag, sådana som de föreliggande, kan ju ske från olika utgångspunkter. Man kan sålunda till grund för en dylik kritik lägga en granskning af de principer för skattefördelningen inom stat och kommun, från hvilka kommittéen i sina förslag utgått. Men man kan ock göra undersökningen mindre principiell, i det man begränsar undersökningen till, huruvida kommittéens förslag stå i öfverensstämmelse med dessa principer, från hvilka kommittéen utgått. En utredning af det berättigade i de af kommittéen accepterade skattefördelningsgrunderna är emellertid en uppgift af mycket omfattande art och kräfver ensamt för sig det utrymme, som väl i allmänhet måste uppställas

[1] För realisation utgår redan nu särskild afgift enligt 1864 års förordning ang. näringsfrihet § 10 mom. 1.

Ayuntamiento de Madrid

såsom maximum för en tidskriftsartikel. Därtill kommer, att ett sådant arbete, huru viktigt det än må vara, dock säkerligen skulle blifva af ringa praktisk betydelse med hänsyn till den hos oss föreliggande skattereformen. Att några rena skattepolitiska nyheter därvid skulle äga utsikt att vinna tillämpning, lär väl knappast någon med den praktiska politiken förtrogen person kunna antaga. På grund af dessa skäl har jag i min kritik nöjt mig med att undersöka, huru kommittéens förslag ställa sig i förhållande till de af densamma uppställda skattefördelningsprinciperna.

Dessa principer äro desamma, som fått praktisk tillämpning vid den senaste reformen af Preussens stats- och kommunalbeskattning. Statsskatterna skola i allmänhet fördelas efter skatteförmågan, kommunalskatterna dels efter skatteförmågan, dels efter de utgifter, de särskilda klasserna skattskyldige framkalla, resp. de fördelar, som dessa draga af kommunens verksamhet och anstalter.

Naturligt är, att dessa principer ej kunna få någon säker tillämpning annat än inom det direkta skattesystemet. Då nu i främsta rummet måste tillses, att de för statens och kommunernas verksamhet erforderliga medlen blifva åt dem betryggade, måste äfven indirekta skatter i stor utsträckning påläggas. Därtill kommer, att dylika skatter äfven af andra skäl — såsom medel att inskränka förbrukningen eller att hindra importen af vissa varor — kunna anses blifva nödvändiga. I vårt land har sålunda det direkta skattesystemet fått ett skäligen blygsamt tilltaget område sig anvisadt inom statens skatteväsende. Annorlunda är förhållandet inom kommunerna. Under år 1897 — det sista år för hvilket kommittéen kunnat meddela uppgifter — utgjorde sålunda

	direkta skatter mill. kr.	indirekta skatter mill. kr.	statsbidrag mill. kr.	öfriga inkomster mill. kr.
i landskommunerna	20,76	1,06	4,09	4,42
i städer och vissa köpingar	16,44	5,33	3,64	22,41
i länen	1,92	1,37	—	1,23
Summa	39,12	7,76	7,73	28,06

Af dessa olika poster böra »öfriga inkomster» lämpligen lämnas ur räkningen vid bedömande af den roll, som den direkta beskattningen spelar. Denna post omfattar en mycket brokig

Ayuntamiento de Madrid

sammansättning af inkomster. I städerna ingå i denna post hamnafgifter med 3,85 mill. kr., gas- och vattenledningsafgifter med 5 mill. kr., afgifter för elektrisk ström (för Stockholm 370,134 kr.), vinster på försäljningar (för Stockholm 990,373, Göteborg 808,014 kr.), afgifter för boupptecknings m. m.; tomtören, hyror, arrenden och räntor ingå i städerna med 6,15 mill. kr. och på landet med 1,46 mill. kr.[1]

Hvad statsbidragen beträffar, böra de i förevarande afseende rättast jämställas med indirekta skatter. Tolagsersättningen till vissa städer — utgörande 2,38 mill. kr. — är ju till sitt ursprung en sådan. Och hvad öfriga statsbidrag beträffar så bör den öfvervikt, som den indirekta beskattningen har inom statens skatteväsende, därvid beaktas. Skulle nämligen dessa statsbidrag till kommunerna indragas, och sålunda den inkomst, som dessa bidrag representera, blifva för staten öfverflödig, så skulle detta leda till minskning af statens beskattning. Då nu de direkta skatterna ej gärna kunna minskas, så fölle minskningen på de indirekta. Man kan sålunda, utan fara för att begå något större misstag, säga, att dessa statsbidrag vålla en ökning af den indirekta beskattningen.

Kommunerna erhålla således 39,12 mill. kronor genom direkta skatter och 15,49 mill. kronor genom indirekta sådana. För städerna blifva dessa siffror 16,44 och 8,97 för landskommunerna 20,76 och 5,15 samt för länen 1,92 och 1,37. I jämförelse med förhållandet inom statens skatteväsende är ju denna proportion af direkta skatter synnerligen gynnsam. När grundskatteafskrifningen fullbordats, kvarstå såsom direkta statsskatter egentligen blott bevillningen, som 1897 uppgick till 7,19 mill. kr., mantalspenningarne och en del af stämpelafgiften (särskildt arfskatten). Äfven om man räknar hela beloppet af stämpelafgiften såsom direkt skatt (1897: 5,84 mill. kr.), skulle år 1897, med frånseende från de direkta skatter, som skola försvinna, beloppet direkta skatter uppgått till 13,71 mill. kronor mot indirekta statsskatter för samma år af 73,31 mill. kronor. Afräkna vi från sistnämnda belopp de nyss nämnda statsbidragen till kommunerna, återstå 66,11 mill. kr. indirekta skatter för statsändamål.

[1] Äfven inkomst af hundskatt — således en indirekt skatt — ingår i denna post »öfriga inkomster».

Ayuntamiento de Madrid

Huru gynnsamma emellertid förhållandena inom primärkommunerna i förevarande afseende än äro, finnes det likväl, med hänsyn till den ogynnsamma proportionen af direkta skatter inom statens skatteväsende, ej något skäl att vid den blifvande skattereformen öka de indirekta skatternas roll inom vårt skatteväsende. Emot denna regel försyndar sig kommittéens förslag. Det går ut på, att de kommunerna tillfallande brännvinsmedlen skulle ökas, så att, om kommittéens förslag tillämpats under året 1897—1898, kommunerna hade erhållit 7,2 mill .kronor mer af sådana medel, än de i verkligheten erhållit. Af dessa skulle visserligen omkring 3,8 mill. kronor tagits från den till statsverket redan ingående tillverkningsskatten, och blott resten vunnits genom ökad belastning af brännvinskonsumenterna i form af stegrade brännvinspriser. Att beakta är likväl, att ehuru staten under nuvarande öfverskottstider kan utan olägenhet afstå en del af det belopp, som inflyter af tillverkningsskatten, så är det visst icke säkert, att staten i framtiden icke behöfver skaffa sig ersättning för denna gåfva till kommunerna, och det finnes i kommittéens förslag ej några garantier för att denna ersättning kommer att ske genom ökad direkt beskattning. Visserligen kan det blifva nödvändigt att ytterligare stegra priset på brännvin, i syfte att hejda tillväxten af förbrukningen. Den tillökning af indirekta skattemedel[1], som däraf kan blifva följden, kan visserligen synas vara oundviklig. Så är dock icke alldeles förhållandet. Staten upptager en annan indirekt skatt — sockerskatten — som det af flera skäl vore önskvärdt att minska eller alldeles afskaffa, och genom denna minskning kunde ju en eventuell ökning af det allmännas inkomst af brännvinsbeskattningen kompenseras. Och om denna utväg icke anses användbar, så böra de ökade tillgångar, som genom brännvinsprisets höjande tillföres det allmänna, gifvas en sådan användning, att de komma

[1] Då jag här utgår ifrån, att hvarje ökning af det allmännas inkomst genom stegring af brännvinspriset innebär en ökad indirekt beskattning, kommer jag visserligen i strid med kommittéen, som tyckes anse att de af brännvinsbolagen afstådda vinsterna icke vore att betrakta såsom skattemedel. Sid. 66 i sina motiv yttrar kommittéen om dessa vinster: »I själfva verket kan det redan synas oegentligt, att andra än de, som äro delaktiga i en affär, skola ens delvis komma i åtnjutande af vinsten i densamma.» Kommittéen förbiser därvid, att en form för upptagandet af en förbrukningsskatt är, att det allmänna förbehåller sig uteslutande rätt att tillverka, resp. försälja den beskattade varan. I dylika fall ter sig visserligen det allmännas inkomst såsom en affärsvinst, men i grunden är den frukten af en beskattning. Och brännvinsbolagens vinst är just af nu nämnda karakter.

Ayuntamiento de Madrid

hufvudsakligen de mindre bemedlade klasserna tillgodo: Skola kommunerna i och för sina vanliga utgifter beredas större inkomster genom statsbidrag, så böra medlen härtill anskaffas genom direkta skatter.

När det gäller att uppvisa nödvändigheten af de föreslagna bidragen från statens sida, tager kommittéen till utgångspunkt en hänvisning till den höjd, hvartill den direkta beskattningen i åtskilliga kommuner stigit, och som oundgängligen kräfver vidtagande af åtgärder för skattetryckets minskande. Af denna utgångspunkt borde naturligtvis följa, att bestämmandet af de hvarje kommun tillfallande statsbidragen skulle skett efter mer individuella grunder. De kommuner, hvilka redan nu, utan att lida af någon abnormt hög direkt beskattning, äga tillgång till så stora inkomster, att de i vederbörlig grad kunna tillgodose de ändamål, som de hafva att fylla, borde icke komma i åtnjutande af statsbidrag. Och hvad öfriga kommuner beträffar, bör beaktas, att det olidliga skattetrycket kan bero på bristande varsamhet i handhafvande af ekonomien, särskildt i den riktningen att den kommunala verksamheten varit alltför vidtutsträfvande. Vid statsbidragens fördelande borde därför tillses, att garantier för framtiden finnas för, att dylika anledningar till en olidlig kommunal skattebörda, så vidt möjligt är, undanröjas och för framtiden förhindras. I annat fall blifva statsbidragen blott palliativ och måste tid efter annan ytterligare stegras.

Dessa synpunkter, som dock framhållits i herrar Fredholms, Ljungmans och Östbergs reservationer, har kommittéen ej tillbörligen beaktat. Statsbidragen skulle komma vederbörande kommuner till godo utan hänsyn till skattebördans tryck och utan garantier för att för framtiden kommunernas verksamhet begränsades till hvad deras tillgångar vid en måttlig beskattning medgåfve.

Såsom redan visats skulle ökningen af bidragen af brännvinsmedlen hufvudsakligen komma landskommunerna till godo. Hade kommittéens förslag tillämpats för året 1897—1898 skulle landskommunerna af denna ökning fått öfver 7 mill. kronor och städerna 570,000 kronor[1]. Det belopp, som skulle tillfallit landskommunerna, skulle i det allra närmaste fördelats efter folkmängden[2]. Vid denna fördelning mellan landskommunerna skulle så-

[1] Hushållningssällskapens andelar skulle minskats med omkring 400,000 kr.

[2] Jfr min uppsats »Kommunalskattekommittéen och brännvinsmedlen sid. 477.

Ayuntamiento de Madrid

lunda hänsyn icke tagits till de olika kommunernas berättigade behof af bidrag. Och hvad städerna beträffar lämna de af kommitteén själf uppgjorda tabellerna talrika bevis på ohållbarheten af den tillämpade fördelningsgrunden, så vidt den skall bedömas ur synpunkten att genom berörda tillskott minska skattetrycket i särskildt betungade kommuner. Några städer med hög utdebitering pr bevillningskrona skulle få sina brännvinsmedel betydligt reducerade, och några med låg utdebitering skulle få dem förhöjda. Där för städer med hög utdebitering brännvinsmedlen skulle ökats, och för städer med låg utdebitering minskats, skulle detta visst icke ske i vederbörlig proportion. Och hvad städer med medelstor utdebitering beträffar, skulle dessas brännvinsmedel än höjas, än sänkas, och i båda händelserna utan proportionalitet.

Anledningen till detta resultat är, att kommittéen med syftet att skaffa ekonomiskt understöd åt af skatter hårdt tryckta kommuner sammankopplat ett annat syfte, nämligen fastställandet af andra grunder för brännvinsmedlens fördelning, och sökt realisera dessa syften i ett samband. Därvid har det sistnämnda syftet fått ett dominerande inflytande, och de nya inkomster, som skulle beredas särskildt hårdt betungade kommuner dels genom öfverförandet till dem af en del af brännvinstillverkningsskatten, dels genom ökad beskattning af brännvinsförbrukarna, har fått spela den mer underordnade rollen af medel att möjliggöra genomförandet af de af kommittéen förordade fördelningsprinciperna, utan att minska totalbeloppet brännvinsmedel, som skulle tillfalla städerna. Syftet att bringa af skatten hårdt betungade kommuner hjälp, har i följd däraf endast på ett mer medelbart sätt tillgodosetts, i det att då kommunerna i allmänhet skulle få ökade inkomster, detta äfven skulle blifva fallet med förstnämnda kommuner. Men huru försvagad kommittéens blick för ifrågavarande syfte varit, då det gällt att formulera de speciella lagbestämmelserna, framgår af följande. Ehuru kommun i regeln skulle erhålla hälften af den vinst, som inom kommunen befintligt brännvinsbolag har att afstå, skulle detta belopp aldrig få öfverstiga 5 kronor pr invånare. Men därvid har kommittéen förbisett möjligheten af, att denna bestämmelse kunde leda till, att kommun med hög utdebitering skulle få sina brännvinsmedel minskade — en

Ayuntamiento de Madrid

följd, som ju står i fullkomlig strid med syftet att förskaffa dylik kommun tillökning i inkomster af annat slag än direkt skatt.

Det är emellertid ej nog med att genom bidrag lätta den direkta skattebördan för hårdt betungade kommuner, det gäller ock att vidtaga åtgärder för att förhindra, att kommunerna utsträcka sin verksamhet allt för långt och därigenom nödvändiggöra en för stor direkt beskattning. Kommittéen har visserligen ej förbisett sistnämnda möjlighet. Den talar i sitt betänkande (motiven sid. 7) om »våra kommuners ådagalagda anlag för vidsträckt självverksamhet», och den framhåller, att »en för långt drifven gifmildhet från statens sida skulle . . . kunna fresta till minskad varsamhet i handhafvandet af kommunernas ekonomi». Besynnerligt är, att kommittéen det oaktadt uttalar sig emot lämpligheten att fastställa ett utskyldsmaximum och motiverar denna sin uppfattning bl. a. med den föga bevisande frasen, »att en restriktiv åtgärd af sådan natur måste vålla betänkligt afbräck i den självbestämningsrätt och rätt till självverksamhet, som dock utgör själfva lifsvillkoret för kommunernas tillvaro och möjliggjort den storartade utveckling af de kommunala institutionerna, som de senaste årtiondena bevittnat.» Ty ett utskyldsmaximum hindrar ju ej dylik utveckling, så vidt den kan försiggå inom den af detta maximum medgifna latituden för beskattningen. Och så vidt åter denna utveckling nödvändigtvis föranleder en för hög beskattning, är den ju, enligt kommittéens egen mening, öfvervägande ett ondt. Kommittéens farhåga för att ett dylikt utskyldsmaximum, som ju finnes i Preussen och som naturligtvis endast borde göras villkorligt, d. v. s. med rätt för vederbörande statsmyndighet att därifrån bevilja undantag, icke skulle kunna på vederbörligt sätt upprätthållas, torde icke i allmänhet vara grundad. Medgifvandet af undantag borde naturligtvis endast ske i verkligt tvingande fall, och, för att få enhetliga grunder tillämpade vid undantagens beviljande, borde rätten att lämna dylikt medgifvande förbehållas regeringen[1]. Beviljades undantag mycket sällan, skulle faran för, att en dylik uppgift skulle vålla regeringen allt för mycket arbete, vara undanröjd.

Införandet af ett utskyldsmaximum får för öfrigt ej betrak-

[1] En möjlighet vore, att bestämma ett lägre maximum, från hvilket länsstyrelsen finge medgifva undantag, och ett högre, från hvilket endast regeringen kunde dispensera.

Ayuntamiento de Madrid

tas såsom något för vår rätt främmande. Primärkommun äger icke upptaga lån med längre återbetalningstid än två år, utan regeringens medgifvande, och denna bestämmelse afser bl. a. att förhindra beslut, som kunna leda till alltför tung beskattning af kommunens medlemmar. Liknande syfte har bestämmelsen om, att länsstyrelsens tillstånd erfordras för beslut, som afser påläggande af afgifter, hvilka erfordra uttaxering för längre tid än fem år. Och hvad länen beträffar erfordras i regeln för alla landstingets beslut länsstyrelsens eller regeringens godkännande. Vidare bör ej förbises, att föreskrift om ett kommunalt utskyldsmaximum är väl motiverad af, att kommunernas självbeskattningsrätt ju kan begagnas så, att den gör intrång på det faktiska begagnandet af riksdagens beskattningsrätt.

Statens direkta beskattning skall i allmänhet normeras efter de skattskyldiges skatteförmåga, kommunernas delvis efter skatteförmågan, delvis efter »intresset» — dessa äro, såsom sagdt, de hufvudprinciper, på hvilka kommittéen velat bygga sina förslag angående direkt skatt till stat och kommun.

Lämpligast är att först undersöka, i hvad mån kommittéen lyckats i sin afsikt att tillämpa »intresset» såsom skatteprincip inom kommunalbeskattningen.

»Intressebeskattningen» består däri, att bidragsskyldigheten fördelas dels efter de fördelar, kommunen genom sina anstalter och sin verksamhet bereder vissa grupper af sina medlemmar, dels efter de kostnader eller olägenheter vissa enskilde genom sin verksamhet förorsakar kommunen. Däraf följer, att den omfattning, hvari å ena sidan intressebeskattningen och å andra sidan beskattning efter skatteförmågan bör vinna tillämpning, är beroende af de olika arterna af kommunens verksamhet och anstalter och i hvad mån dessa olika arter tillgodoses, ehuru det naturligtvis kan vara förenadt med större eller mindre svårighet att exakt afgöra, huru stor del af en kommuns skattebehof böra fyllas genom »intressebeskattning». Öfverlämnas det åt de de kommunala beslutande myndigheterna att bestämma i denna fråga, kan det naturligtvis lätt hända att helt andra än objektiva hänsyn blifva bestämmande, i synnerhet om bärarne af de »intressen», hvilka förnämligast afses att genom »intressebeskattningen» särskildt betungas, äga majoritet inom kommunernas beslutande församlingar. Vill

Ayuntamiento de Madrid

man verkligen på allvar genomföra en intressebeskattning, duger det ej att lita på kommunernas egna fria åtgöranden och beslut, utan tvångsbestämmelser äro oundgängliga för syftets vinnande.

Den nya preussiska kommunalskattelagstiftningen, hvilken i många afseenden synes hafva varit den källa, ur hvilken kommittéen hämtat sina idéer, har med synnerlig konsekvens genomfört dessa regler.

Ifall en kommun upprättar anstalter och inrättningar med allmännyttigt ändamål, äger kommunen dock rätt att upptaga afgifter för begagnandet af dessa anstalter och inrättningar. Äro de af den art, att de bereda fastighetsägare eller näringsidkare, resp. vissa sådana, särskilda ekonomiska fördelar, äger kommunen rätt att pålägga nämnda kategorier personer särskilda bidrag till betäckande af kostnaderna för anläggning och underhåll af dessa anstalter. Så till vida innehålla dessa bestämmelser blott en rätt, ej någon skyldighet att upptaga afgifter eller pålägga bidrag. Men i vissa fall är kommun pliktig härtill.

Om nämligen en dylik allmännyttig inrättning eller anstalt bereder fastighetsägare eller näringsidkare, resp. vissa sådana, särskilda ekonomiska fördelar, få kostnaderna i regeln ej bestridas med skattemedel, utan detta skall ske antingen medelst särskilda bidrag af de ifrågavarande fastighetsägarne eller näringsidkarne eller ock genom afgifter för anstaltens eller inrättningens begagnande eller slutligen på båda dessa sätt. Om en offentlig inrättning eller anstalt af annat slag företrädesvis länder vissa medlemmar eller vissa klasser af medlemmar till fördel, då är kommunen ock i regeln [1] pliktig att upptaga afgifter för begagnandet, och dessa afgifter skola i regeln bestämmas så, att kostnaderna för anläggning och underhåll betäckas [2]. Redan genom dessa tvenne bestämmelser har man sålunda tvungit kommunerna att särskildt belasta vissa klasser skattskyldige. Men

[1] I stället för dylika afgifter äger kommun använda direkt beskattning, om kommunen därvid begagnar den densamma medgifna rätten att höja skattefoten för dem, som i synnerligen hög grad ha fördel af inrättningen, och sänka skattefoten för dem, som ha synnerligen ringa fördel däraf.

[2] I vissa dylika fall är det tillåtet att taga lägre eller ingen afgift. Dessutom äro från denna bestämmelse helt och hållet undantagna undervisnings- och bildningsanstalter (för begagnandet af högre läroanstalter eller fackskolor måste dock en passande skolafgift upptagas), sjukhus, sanatorier och vårdanstalter samt alla företrädesvis för de obemediade klasserna afsedda inrättningar.

Ayuntamiento de Madrid

dessutom finnes bestämmelser i syfte att, där fastighetsägarne eller näringsidkarne ha öfvervägande fördel af de utgifter, som med de direkta skatterna bestridas, nämnda skattskyldige ock få bära en vederbörlig större del af dessa skatter än öfriga skattskyldige. Detta mål söker den preussiska kommunalskattelagen vinna genom att föreskrifva, att kommunernas behof af direkta skatter skola i vissa proportioner tillgodoses genom den efter skatteförmågan normerade inkomstskatten och genom fastighets- och näringsskatterna — dock så att kommunerna äga vid valet af denna proportion fritt röra sig inom viss latitud. Afvikelse från dessa bestämmelser får endast ske med vederbörlig statsmyndighets tillstånd, som endast får beviljas, om särskilda skäl härtill föreligga.

Man må nu bedömma dessa materiella regler huru som helst, säkert är, att de formella principer, hvarpå dessa regler äro baserade, måste vinna tillämpning, såvida »intressebeskattning» skall blifva en verklighet och bestämmelserna därom ej reduceras blott till ett uttryck för lagstiftarens goda syften.

Kommittéen har emellertid icke föreslagit några viktigare nyheter på detta område, och detta beror förnämligast därpå, att den anser, att vår kommunala skattelagstiftning redan har i det hela nog af dylika bestämmelser. Och däri har ju kommittéen i viss mån rätt. Hvad landsbyggden beträffar, så är ju först och främst att hänvisa till fördelningen af kostnaderna för anläggning och underhåll af allmänna vägar. Det tillhör visserligen ej de egentliga kommunerna att taga befattning med denna angelägenhet. Men, såsom kommittéen riktigt framhåller, bör man taga hänsyn till grunderna för fördelningen af denna börda, när det gäller att afgöra, i hvad mån principen om »intressebeskattning» bör tillgodoses i den kommunala beskattningen, och detta så mycket mer, som det är fråga om en i det hela ganska och flerstädes synnerligen tyngande börda. Emellertid kan mot kommittéen med skäl anmärkas, att den tagit alltför litet befattning med denna beskattning. Den borde åtminstone ha undersökt, om den gällande fördelningsgrunden kan godkännas ur intressebeskattningens synpunkt. Som bekant är detta en omtvistad sak och är nu föremål för särskild undersökning. Särskildt kan det ifrågasättas, om den stora olikhet, som förefinnes mellan jord-

Ayuntamiento de Madrid

bruksfastighet och annan fastighet, är befogad. Vidare är i förevarande afseende att beakta afgifterna för prästerskapets aflöning, som ju för närvarande falla hufvudsakligen på jordbruksfastigheterna. Kommittéen frånsäger sig emellertid all befattning med denna fråga, enär densamma är föremål för särskild behandling. Hit höra äfven de kommunala byggnadsbesvären, i hvilka fastigheter deltaga i högre grad än andra beskattningsföremål. Ej heller i afseende å denna börda har kommittéen berört frågan, huruvida fördelningsgrunden kan försvaras. Hvad städerna beträffar, finnas ju äfven olikheter i kommunal beskattning, som i viss mån äro en tillämpning af »intressebeskattningens» princip. Ej heller med dessa har kommittéen ansett sig böra taga annan befattning än att lämna en tabellarisk redogörelse för bestående olikheter. Skälet härför är redan anfördt (ofvan sid. 509). Denna afhållsamhet är dock föga förenlig med kommittéens åsikt, att den nya kommunala skattelagstiftningen bör skapa garantier för »intressebeskattningens» genomförande.

Jämte dessa fall, i hvilka det är fastslaget, att viss olikhet mellan olika klasser af skatteskyldige skall äga rum, finnas bestämmelser, som medgifva kommunerna rätt att vid utdebitering af utskylder fastställa särskilda grunder. Hit hör bestämmelsen i fattigvårdsförordningen § 34 angående särskilda bidrag till fattigvården af vissa skattskyldige — bestämmelsen i kommunalförordningen för stad 59 §, som generellt inrymmer åt stad rätt att vid uttaxering för särskildt ändamål medgifva nedsättning eller befrielse för vissa skattskyldige — samt stadgandena angående uttaxering af landstingsskatt, enligt hvilka landstinget har frihet att bestämma om uttaxeringen, därvid dock för besluts giltighet kräfves fastställelse af länsstyrelsen.

I dessa fall beror emellertid införandet af erforderlig olikhet i uttaxeringen af direkt skatt på kommunens eget initiativ. Genom besvär, resp. länsstyrelsens vägran af fastställelse kan visserligen en olämplig fördelningsgrund upphäfvas, men ingalunda en riktig fördelningsgrund framtvingas.

De nya bestämmelser, genom hvilka kommittéen ytterligare vill befrämja genomförandet af en intressebeskattning, vidlådas af samma fel, som de sist nämnda. Så är fallet med utsträckningen till landskommunerna af den rätt, som enligt 59 § kom-

Ayuntamiento de Madrid

munalförordningen tillkommer stad. Samma gäller angående kommittéens förslag angående rätt för kommunen att af den, som drifver viss rörelse eller utför visst företag, upptaga särskild afgift.

Sistnämnda afgifter skulle, såsom redan nämnts, bestå dels i licenser för särskildt angifna verksamhetsarter, dels i tillskott för betäckande af de särskilda utgifter för hälsovård, allmän ordning och säkerhet eller dylikt, som af rörelsen eller företaget förorsakas. Däremot har kommittéen icke ansett sig kunna förorda, att, då i andra fall genom kommunala anläggningar eller anordningar särskilda fördelar kunna anses beredas en del af kommunens medlemmar, särskilda tillskott af dessa skulle få uppbäras. Det för denna uppfattning anförda skälet, eller svårigheterna i afseende å uppskattningen af värdet af ett dylikt extra gagn, skulle, om det vore talande inskränka »intressebeskattningens» tillämpning högst betydligt. Ty det kan lika väl anföras emot principens tillämpning i afseende å gator och vägar som i afseende å de af kommittéen här åsyftade anstalterna.

Omedelbart efter anförandet af ifrågavarande skäl mot »intressebeskattningens» tillämpning på nämnda kommunala anordningar och anläggningar yttrar kommittéen: »I stället har kommittéen, med anslutning till hvad redan nu gäller, valt utvägen att påkalla en relativt starkare bidragsskyldighet för den art af beskattningsföremål inom kommunen, som i allmänhet och genomsnittligt kunna antagas på ett stadigvarande sätt draga den jämförelsevis största nyttan af kommunens verksamhet i det hela, nämligen dess fastigheter.»

Någon kritik af kommittéens uppfattning, att dess kommunala fastighetsskatt verkligen skulle alltigenom fylla nämnda uppgift, är egentligen ej här behöflig. Vid kommittéens betänkande finnes en uttömmande kritik däraf vidfogad, nämligen i herr Östbergs reservation. Nästan obegripligt är, huru kommittéen, för hvilken denna kritik väl ej var obekant, då den fattade sina definitiva beslut, ändock kunnat fasthålla vid sin uppfattning, att dess kommunala fastighetsskatt verkligen skulle innebära en tillämpning af »intressebeskattning», som kan godkännas.

A, B och C hafva hvar och en en fastighet med ett taxeringsvärde af 100,000 kronor. A:s och B:s fastigheter gifva en nettoafkastning af 5000 kronor, C:s fastighet däremot 10,000

Ayuntamiento de Madrid

kronor. A är skuldsatt för 50,000 kronor, B för 10,000 kronor, C är skuldfri. Från »intressebeskattningens» synpunkt borde de, såsom ägare af fastigheter med samma värde skatta lika. Såvidt principen om beskattning efter skatteförmågan skall tillämpas, borde de skatta olika; A:s inkomst är ju, om 5 procents ränta erlägges för skulden, 2500 kronor, B:s 4500 kronor och C:s 10,000 kronor. A och B får, trots detta, skatta lika mycket, och C behöfver ej skatta mer än en person, som har 10,000 kronor annan inkomst. Är nu A:s skatt ett riktigt uttryck för hvad, som enligt »intressebeskattningens» princip bör falla på honom, så går B fri från all skatt för den högre skatteförmåga, som hans större inkomst angifver. C åter undgår all »intressebeskattning.»

Anledningen till dessa orimliga konsekvenser af kommittéens förslag är, att den trott sig kunna med sin kommunala fastighetsskatt i vederbörlig grad träffa på en gång fastigheten — ur intressebeskattningens synpunkt — och inkomsten af fastigheten — ur synpunkten af beskattning efter skatteförmågan. Och ehuru man skulle kunna tycka, att kommittéen kunnat nöja sig med denna pretention, har den dock tillmätt sin fastighetsskatt äfven en tredje viktig funktion. I sina motiver sid. 84 yttrar kommittéen, att »det berättigade i en starkare beskattning af den fonderade inkomsten vunnit uttryck i kommittéens förslag att göra fastighetens afkastning till vissa procent ovilkorligt skattepliktig till kommunen». Tänk på C i nyss anförda exempel, som ehuru han icke erlägger större skatt än en tjänsteman med 10,000 kronors inkomst, dock enligt kommittéen skulle äga rätt att anse sig i jämförelse med denna erlägga två särskilda extra skatter för fastigheten.

Enligt kommittéens förslag skulle den direkta statsbeskattningen allt igenom och den direkta kommunala beskattningen, i den mån »intressebeskattning» ej bör äga rum, grundas på skatteförmågan. Förslagen i denna del hafva redan karakteriserats. Kommittéens förslag till inkomstskatt är i viss mån mycket avanceradt, nämligen i afseende å omfattningen af det inkomstbegrepp, hvarpå inkomstskatten grundas. Teoretiskt taget är denna utvidgning ett steg i den rätta riktningen, men den kommer sannolikt icke att för närvarande accepteras af våra lagstiftare.

Ayuntamiento de Madrid

Kommittéen erkänner principiellt det berättigade i en starkare beskattning af fonderad inkomst och anser den rationella formen härför vara att kombinera inkomstskatten med en förmögenhetsskatt. Det kan dock ifrågasättas, huruvida denna fordran är berättigad, ifall verkligen hvarje kapitalförvärf blifver beskattadt såsom inkomst, då förvärfvet sker. I sitt förslag har kommittéen icke häller upptagit nämnda fordran. Men de skäl, som föranledt kommittéen därtill, äro icke bindande. Tillvaron af stämpelskatt, äfven om däribland ingår en arfsskatt, kan ju ej ersätta en särskild beskattning af den fonderade inkomsten. Ty dessa stämpelskatter hafva ju dels en självständig funktion, dels träffa de ej den fonderade inkomsten likformigt. Vi återfinna här kommittéens benägenhet att kumulera verkningar af en och samma skatteform, som oftast icke samtidigt kunna framträda. Ett annat hithörande exempel på denna benägenhet är, att stämpelskatten å gåfva af fast egendom skulle fylla funktionen af fyra olika skatter, nämligen tjäna i stället för inkomstskatt till staten å denna gåfva såsom inkomst betraktad (jfr ofvan sid. 507) samt i stället för kommunal inkomstskatt å samma förvärf, innebära en extra beskattning af den fonderade inkomsten och slutligen fylla den självständiga funktion, som tillkommer denna skatt liksom arfsskatten.

Angående kommittéens skäl till att afstyrka införandet af en äfven mycket lindrig progressiv skattefot, kunna ju meningarna vara delade. Afstyrkandet är dock befogadt, ty en förutsättning för att få en verklig inkomstskatt effektivt införd i vårt skattesystem, är att till en början icke allt för stora fordringar uppställas. Vårt lands befolkning måste uppfostras till att fullgöra den deklarationsplikt, som ju är ett nödvändigt villkor för att en inkomstbeskattning skall blifva effektiv. Men denna uppfostran blifver säkerligen mycket försvårad, om skattefoten göres progressiv.

Kommittéens förslag till inkomstskatt är i det hela värdt allt erkännande. Det verkar välgörande, att kommittén hållit sig fri från halfmesyrer och förordat ett konsekvent genomförande af de principer, den ansett riktiga. Granskningen af bestämmelserna i dessa förslag skall ske i en följande artikel i samband med behandlingen af återstående viktigare bestämmelser i betänkandet.

Ayuntamiento de Madrid

Kortare meddelanden.

Den svenska fackföreningsrörelsen.

De svenska fackföreningarna äro alla barn af en senare tid. Visserligen existerar ännu en och annan kvarlefva från äldre former af arbetareorganisation — en bagaregesällförening i Stockholm räknar sina anor från 1600-talet — men den egentliga fackföreningsrörelsen i vårt land har uppstått under de senaste 20 åren. Med undantag af stockholmstypografernas organisation, som bildades 1846, räkna våra äldsta fackföreningar sina anor från början af 1880-talet. Förnämligast i hufvudstaden samt i södra Sveriges städer uppstodo då spridda fackliga sammanslutningar, länge arbetande isolerade från hvarandra och säkerligen tämligen famlande i fråga om arten af sina uppgifter och om sin förmåga att genomföra dem. Först från och med uppkomsten af *fackförbund*, ordnade sammanslutningar af samma facks organisationer på skilda orter, kan man säga att en egentlig fackföreningsrörelse daterar sig.

De första fackförbunden uppstodo mot slutet af 1880-talet, måleriarbetarnes 1887, skoarbetarnes 1888, träarbetarnes och skräddarnes 1889 o. s. v. Typografförbundet var redan förut färdigt med sin organisation. Men de öfriga fackförbunden äro tillkomna under 1890-talet. Någon fullständig uppgift öfver medlemsantalet i de nybildade förbunden och deras afdelningar från dessa första år föreligger ej. Så mycket är dock visst att fackföreningsrörelsens egentliga genombrottsår ligga mellan 1895—97. I allmänhet torde medlemsantalet före denna tid stått ganska lågt. I och med 1896 års lifliga rörelse i arbetarevärlden och stigande arbetstillgång inträder en period af storartad anslutning till och en kraftig utveckling af vårt lands fackföreningsrörelse.

Ayuntamiento de Madrid

Nya fackföreningar uppstodo öfverallt i landet, och anslutningen af nya medlemmar kan under dessa år räknas i tiotusental. Det socialdemokratiska partiet, som år 1894 endast kunde inrullera 7,625 medlemmar i de svenska fackföreningarna, kunde år 1898 räkna 39,476 medlemmar. Dessa siffror ge, oaktadt de ej omfatta alla befintliga fackföreningar, emedan ej alla tillhörde ofvannämnda parti, dock en bild af den starka tillströmningen af medlemmar i dem. En ordnad öfversikt öfver medlemsantalet inom samtliga fackföreningar vanns först i och med bildandet af fackföreningarnas Landsorganisation år 1898. Antalet af då anmälda fackförbund utgjorde 24 med sina afdelningar spridda öfver hela landet och med ett sammanlagdt medlemsantal af 53,006. Lägges därtill några fristående enskilda föreningar med 5,334 medlemmar, så uppvisar sålunda den svenska fackföreningsrörelsen för nämnda år en styrka af 58,340 medlemmar. I själfva verket torde dock medlemsantalet, emedan uppgifter från några enstaka fackliga föreningar uteblifvit, ha uppgått till en något högre siffra.

För tidpunkten den 1:sta januari 1900 föreligga ännu en gång uppgifter öfver de då till Landsorganisationen formligen anslutna fackföreningarna. De utgjorde inalles 692 enskilda föreningar med 39,132 medlemmar och fördelade på 19 förbund jämte tvenne enskilda föreningar.

Utanför Landsorganisationen stodo 5 à 6 fackförbund, hvilkas medlemsantal torde kunna uppskattas till omkring 20,000.

Tillsammans med enskildt stående föreningars medlemmar uppgingo sålunda de till fackföreningarne anslutna arbetarne i vårt land till något öfver 60,000, en siffra som ännu torde tämligen nära motsvara det verkliga förhållandet.

Efter det hastiga uppsvinget under den ofvannämnda perioden inträder visserligen från och med 1898 ett märkbart afbrott i fackföreningarnas *yttre* landvinningar, men en period, som af dessa användes för ett bättre ordnande af sina *inre* angelägenheter, sina organisationsformer och sin förvaltning. För den framtida forskaren i vårt lands ekonomiska och sociala historia, i hvilken fackföreningarna säkerligen gjort betydande inlägg, skall 1898, Landsorganisationens stiftelseår, framstå som ett märkesår, som afslutningen af de svenska fackföreningarnas barndomsperiod, perioden af kamp för tillvaron och för erkändt medinflytande i arbetsaftalet.

O. Dalkvist.

Ayuntamiento de Madrid

Ayuntamiento de Madrid

Öfversikt öfver de större bankernas ställning den 31 oktober 1900.

Tillgångar.

		Grund- och Reserv-fonds-hypotek	Fastig-heter och Inven-tarier	Kassa		På räkning med inhemska banker	På räkning med utländska banker	Avista anvis-ningar och ut-ländska sedlar	Obliga-tioner	Diskonte-	Inrikes rade vexlar	Utestående lån					Kreditiv och löpande räkning	Utgifts- och diverse räkningar	På indrifning beroende	Summa	
				Guldmynt och omyntadt guld	Skiljemynt och sedlar						Utrikes	mot inteck-ningar	mot obliga-tioner	mot aktier	mot annan real-säkerhet	mot borgen och namn-säkerhet					
1	Riksbanken	—	—	35,998,408	6,760,712	1,224,000	15,622,822[1]	252,920	18,750,696	64,511,963	18,335,213	11,990,920	6,123,260	4,773,560	594,930	11,488,308	7,977,304	3,735,225	440,189	208,580,430	1
2	Skånes E. B.	9,140,380	1,760,056	1,526,574	1,899,693	342,312	2,068,160	1,053,050	6,156,348	35,450,278	914,490	12,448,500	635,100	8,460,551	2,845,857	12,051,999	16,919,026	1,833,069	—	115,505,443	2
3	Vermlands d:o	2,516,131	94,381	354,296	161,626	2,905,012	35,892	61,381	1,377,589	6,293,910	3,214	3,820,159	138,055	3,888,033	934,680	1,760,645	3,907,046	136,638	16,904	28,405,592	3
4	Kopparbergs d:o	2,172,813	82,471	214,170	294,600	3,161,576	—	302,238	1,880,757	5,199,475	28,575	4,078,420	153,300	2,741,625	771,730	611,730	3,895,295	143,933	150	25,732,858	4
5	Östergötlands d:o	3,499,224	202,098	88,615	168,140	438,415	193,801	64,314	2,013,796	7,702,927	450,460	4,157,845	52,100	1,448,330	437,000	939,549	3,811,953	301,760	4,447	25,974,774	5
6	Smålands d:o	1,811,654	95,589	300,690	246,219	2,648,829	316,277	148,102	1,638,018	11,384,532	558,435	4,953,786	61,085	1,790,820	272,609	1,636,569	2,678,690	749,673	88,750	31,380,327	6
7	Örebro d:o	2,400,000	9,000	201,410	226,974	791,956	—	124,713	1,039,418	4,442,791	—	2,385,265	—	644,000	98,000	712,490	1,635,221	114,722	483,872	15,309,832	7
8	Mälareprov:nas d:o	2,524,841	339,281	423,960	667,592	1,506,593	172,614	423,602	1,180,338	11,797,057	42,970	8,772,624	282,730	4,631,755	219,532	2,587,837	4,875,171	497,359	89,462	41,035,318	8
9	Göteborgs d:o	3,118,974	1,252,545	529,820	1,050,764	1,338	1,032,430	100,113	1,720,188	10,210,819	2,794,916	7,818,232	878,750	3,662,845	1,215,990	1,718,082	7,593,712	981,433	184,946	45,865,897	9
10	Stockholms d:o	3,600,000	110,000	689,796	1,756,579	3,638,967	11,919,528	367,463	7,581,248	12,722,154	3,308,017	6,999,900	1,969,420	6,663,214	881,810	1,048,551	15,452,581	4,107,901	—	82,817,129	10
11	Norrköpings d:o	2,108,548	213,489	314,692	70,002	530,720	95,701	1,015	1,017,049	5,779,577	86,880	1,835,300	10,280	1,229,065	1,926,840	389,382	3,643,804	157,552	—	19,409,896	11
12	Sundsvalls d:o	3,794,160	1,088,682	630,755	555,791	198,013	1,097,865	226,132	1,103,830	14,469,338	3,610,411	4,303,021	105,000	4,756,000	1,706,800	1,451,375	10,462,859	681,525	7,939	50,249,496	12
13	Christianstads d:o	6,201,861	419,710	1,061,364	408,439	1,954,570	201,432	154,801	2,951,685	15,221,065	237,397	1,872,090	2,025,400	10,112,145	1,409,835	2,307,405	10,118,477	2,159,139	168,766	58,985,581	13
14	Skaraborgs läns d:o	2,177,847	161,000	227,551	219,949	3,623,890	—	98,523	1,230,365	9,119,423	—	2,167,420	75,625	616,820	380,675	1,396,077	2,441,952	202,024	65,262	24,204,403	14
15	Gefleborgs d:o	1,610,974	175,796	240,673	70,200	479,794	5,482	27,136	475,100	4,920,443	250,559	2,378,975	58,300	4,025,210	25,100	751,276	2,474,549	262,647	52,113	18,284,327	15
16	Uplands d:o	1,775,297	190,637	257,180	312,893	1,340,020	55,043	165,848	4,656,003	7,085,083	—	3,585,212	135,255	2,563,030	196,400	1,530,059	4,245,056	444,962	125,281	28,663,259	16
17	Södermanlands d:o	1,507,200	21,612	161,550	229,847	1,125,944	—	145,569	452,015	3,478,436	—	3,369,700	393,400	530,950	324,465	1,374,840	1,388,252	304,407	9,349	14,817,536	17
18	Kalmar d:o	1,309,976	108,783	212,915	145,682	1,193,980	418,575	12,572	1,722,968	6,420,277	595,661	3,430,365	11,500	1,628,890	62,771	586,061	1,943,701	352,029	13,773	20,170,479	18
19	Hernösands d:o	5,625,020	1,159,285	689,495	469,926	—	614,547	112,595	6,809,075	8,421,302	697,821	3,962,110	383,028	6,359,145	917,935	1,663,761	15,305,672	1,345,951	127,139	54,663,807	19
20	Helsinglands d:o	2,248,026	147,353	316,817	125,181	279,666	78,870	38,223	322,394	9,412,690	316,401	4,544,603	422,375	4,117,560	1,796,225	1,104,365	6,345,561	839,414	217,155	32,672,879	20
21	Norrbottens d:o	1,519,660	53,192	250,475	219,993	30,000	87,434	174,488	2,016,661	6,791,636	168,527	3,415,820	17,000	701,465	103,790	572,650	4,403,050	131,094	59,285	20,716,220	21
22	A.-B. Sthlm-Öfre Norrl.	266,310	394,677	7,595	1,181,642	206,050	894,251	331,563	5,471,127	17,872,497	241,725	7,149,340	463,025	4,081,587	79,525	2,009,525	11,998,706	2,083,761	134,375	54,867,281	22
23	Skandinav. Kred. A.-B.	—	805,000	53,346	4,004,684	2,932,394	2,039,776	586,592	6,321,289	22,582,907	5,771,828	12,942,800	1,579,950	9,533,875	2,433,800	3,780,275	12,999,080	3,721,202	220,375	92,309,173	23
24	Industrikred.-akt.-bol.	—	355,000	6,380	539,854	525,000	275,702	133,772	3,950,668	5,792,768	715,673	3,400,050	160,105	3,365,197	64,100	668,525	2,406,270	682,095	220,885	23,262,044	24
25	Sthlms Int.-gar.-A.-B.	—	1,001,000	5,415	780,613	1,824,000	2,752,626	19,328	2,765,217	1,258,732	223,683	75,997,844	341,662	2,741,225	101,750	226,370	6,898,143	907,016	—	97,844,624	25
26	Stockholms Handelsb.	—	600,005	9,795	944,571	4,055,763	1,145,009	389,544	6,087,421	6,163,471	548,155	1,367,800	305,200	3,627,727	—	889,742	14,672,738	2,245,348	—	43,052,289	26
27	Göteborgs Köpmansb.	—	203,000	3,402	96,533	775,391	257,096	157,333	201,000	4,935,047	151,630	3,889,068	36,240	2,640,005	152,000	583,975	3,076,445	157,865	24,055	17,340,085	27
28	Sundsvalls Handelsb.	—	33,659	2,329	472,147	716,071	429,731	91,974	2,609,396	6,363,862	365,237	2,300,465	373,850	3,672,715	10,000	958,890	3,248,774	320,203	53,134	22,022,437	28
29	Skånska Handelsb.	—	217,064	4,180	670,615	84,651	1,270,816	16,241	613,950	4,901,390	134,140	2,472,273	116,000	3,180,567	10,125	1,816,108	4,689,785	711,872	113,426	21,023,203	29
30	Nordiska Kreditb.	—	516,000	3,515	246,971	634,037	106,033	172,201	1,008,999	3,460,855	89,086	2,640,500	126,225	4,023,632	274,764	1,602,526	4,881,159	718,230	46,270	20,551,003	30
31	Sydsv. Kred. A.-B.	—	37,107	5,754	664,841	360,000	304,528	136,325	558,358	5,566,463	123,566	2,660,545	11,050	3,516,725	287,273	1,421,350	4,232,076	461,149	—	20,347,110	31
32	Göteborgs Handelsb.	—	166,088	2,819	271,495	—	175,052	40,494	98,046	4,882,984	78,310	1,954,600	180,050	1,642,315	177,885	582,630	4,266,054	871,588	83,343	15,473,753	32
33	Sthlms Diskontob.	—	500,500	2,950	103,891	1,582,925	29,783	17,315	2,660,892	1,050,572	39,990	352,000	621,100	2,635,187	212,500	—	3,643,450	158,586	—	13,611,641	33
	Summa	60,928,896	12,514,060	44,798,686	26,038,659	41,111,877	43,696,876	6,147,480	98,441,904	345,666,724	40,882,970	219,417,352	18,245,420	120,005,770	20,926,896	62,222,927	208,531,612	32,521,372	3,050,645	1,405,150,126	

[1] Däraf intet å separaträkning.

Omsättningen å Riksbankens Clearingsafdelning har utgjort under oktober månad 411,422,757 kr. 30 öre; från årets början 3,502,708,567 kr. 46 öre.

Ayuntamiento de Madrid

Ayuntamiento de Madrid

Öfversikt öfver de större bankernas ställning den 31 oktober 1900.

Skulder.

		Egna banksedlar	Postremiss-vexlar	Sparkasse-räkning	Upp- och afskrifnings-räkning	Löpande räkning	Depositions-räkning
1	Riksbanken [1]	66,250,993	2,334,105	—	53,295	30,286,279	8,640
2	Skånes E. B.	11,489,537	1,750,919	—	11,515,653	2,964,908	55,170,958 [3]
3	Vermlands d:o	3,067,239	418,568	—	1,889,882	261,870	19,021,052
4	Kopparbergs d:o	2,684,071	317,957	—	1,138,886	61,878	17,435,560
5	Östergötlands d:o	2,882,623	413,891	63,946	2,307,742	54,000	12,747,803
6	Smålands d:o	2,889,526	747,028	1,818,412	1,984,149	99	19,191,416
7	Örebro d:o	2,539,307	350,524	383,017	1,647,224	—	5,929,235
8	Mälareprov:nas d:o	3,727,180	822,284	1,511,129	3,825,518	485,556	22,207,676
9	Göteborgs d:o	4,592,265	777,836	2,117,368	4,118,339	935,612	23,517,249
10	Stockholms d:o	4,494,050	924,283	2,441,446	8,307,631	2,255,070	36,302,223
11	Norrköpings d:o	2,512,230	403,604	542,388	1,375,342	3,571	6,945,127
12	Sundsvalls d:o	5,745,450	620,977	2,991,229	2,451,270	826,596	23,342,280
13	Christianstads d:o	5,311,555	1,199,064	10,774,949	2,925,172	191,512	19,126,885
14	Skaraborgs läns d:o	2,803,510	694,497	—	1,986,085	—	14,461,015
15	Gefleborgs d:o	2,008,010	405,955	203,669	1,055,930	135,557	8,967,572
16	Uplands d:o	2,484,465	331,204	—	2,087,024	37,237	18,590,007
17	Södermanlands d:o	1,698,915	302,725	996,375	1,396,517	187,100	6,692,159
18	Kalmar d:o	2,042,935	221,302	2,674,345	1,190,129	5,095	10,340,341
19	Hernösands d:o	7,268,280	933,262	3,277,106	2,387,439	886,003	16,982,817
20	Helsinglands d:o	3,422,075	619,516	1,126,412	1,731,547	—	17,440,535
21	Norrbottens d:o	2,332,290	295,991	1,164,057	798,406	172,533	3,784,825
22	A.-B. Sthlm-Öfre Norrl.	179,815	845,671	7,426,632	5,316,630	2,319,290	13,587,625
23	Skandinav. Kred. A.-B.	—	1,943,918	—	8,167,750	7,071,482	45,938,933
24	Industrikred.-akt.-bol.	—	441,458	683,124	3,870,568	—	10,155,404
25	Sthlms Int.-gar.-A.-B. [2]	—	116,756	2,093,010	3,135,580	11,365	14,362,667
26	Stockholms Handelsb.	—	273,017	2,455,313	3,446,828	10,880,250	8,694,779
27	Göteborgs Köpmansb.	—	394,506	1,626,683	1,855,669	—	6,678,878
28	Sundsvalls Handelsb.	—	1,200,163	2,578,979	1,440,167	761,465	7,131,322
29	Skånska Handelsb.	—	973,339	1,682,872	2,131,612	301,028	3,707,171
30	Nordiska Kreditb.	—	228,558	2,637,773	1,520,422	2,032,798	4,907,637
31	Sydsv. Kred. A.-B.	—	775,633	3,413,487	1,177,927	129,335	7,591,555
32	Göteborgs Handelsb.	—	638,691	1,306,623	673,812	2,845,049	1,891,782
33	Sthlms Diskontob.	—	27,395	3,269,631	332,084	225,180	5,516,874
	Summa	142,426,321	22,744,597	61,259,975	89,242,229	66,327,718	488,370,002

Upptagna lån	I räkning med inhemska banker	I räkning med utländska banker	Inkomst- och diverse tillfälliga räkningar	Grundfond	Reserv- och Dispositions-fond	Summa	Obegagnad sedel-utgifningsrätt	
25,000,000	7,120,000	3,545,306	1,471,888	50,000,000	22,509,924	208,580,430	78,486,293	1
1,900,000	242,126	3,799,725	3,571,617	15,000,000	8,100,000	115,505,443	5,117,417	2
—	270,600	244	646,689	1,875,000	954,448	28,405,592	537,050	3
—	—	—	731,306	1,558,200	1,805,000	25,732,858	326,192	4
1,700,000	949,774	298,762	656,233	2,600,000	1,300,000	25,974,774	616,601	5
145,000	—	187,325	842,342	2,909,400	665,630	31,380,327	386,578	6
650,000	200,000	360,649	543,634	2,000,000	706,242	15,309,832	862,103	7
200,000	993,986	85,473	1,224,289	4,000,000	1,952,227	41,035,318	821,621	8
—	40,520	732,594	1,284,114	5,000,000	2,750,000	45,865,897	1,056,529	9
—	1,877,887	8,587,032	5,067,885	9,000,000	3,559,622	82,817,129	2,195,745	10
500,000	932,651	287,603	538,480	3,000,000	2,368,900	19,409,896	1,110,010	11
—	1,246,026	1,078,990	1,693,948	6,000,000	4,252,730	50,249,496	1,079,465	12
15,000	2,003,184	1,808,708	2,129,552	10,000,000	3,500,000	58,985,581	5,930,628	13
—	209,772	7,662	741,113	2,250,000	1,050,749	24,204,403	501,888	14
1,100,000	620,000	932,860	471,001	1,500,000	883,773	18,284,327	443,630	15
—	—	7,886	1,070,436	2,020,000	2,035,000	28,663,259	356,011	16
200,000	498,396	113,677	514,235	1,500,000	717,437	14,817,536	569,830	17
—	399,068	380,333	436,931	1,950,000	530,000	20,170,479	259,956	18
4,000,000	2,641,322	3,405,254	1,522,324	6,000,000	5,360,000	54,663,807	1,444,290	19
—	2,853,520	—	1,124,274	3,000,000	1,355,000	32,672,879	342,769	20
4,430,000	3,437,566	724,520	542,504	2,500,000	533,528	20,716,220	437,845	21
2,351,000	1,095,423	223,788	3,521,257	12,000,100	6,000,050	54,867,281	—	22
—	4,671,612	2,165,949	5,349,321	10,000,208	7,000,000	92,309,173	—	23
250,000	—	577,697	1,183,793	4,000,000	2,100,000	23,262,044	—	24
13,376	—	3,717,702	2,214,068	9,000,000	3,700,000	97,844,624	—	25
—	323,750	3,974,117	2,261,363	6,000,000	4,742,872	43,052,289	—	26
—	1,129,185	922,112	603,052	3,000,000	1,130,000	17,340,085	—	27
1,200,000	319,373	1,252,140	788,828	4,000,000	1,350,000	22,022,437	—	28
100,000	2,266,325	3,678,771	562,085	5,000,000	620,000	21,023,203	—	29
1,304,000	700,000	910,735	589,080	5,000,000	720,000	20,551,003	—	30
800,000	349,765	1,179,541	589,867	4,000,000	340,000	20,347,110	—	31
300,000	305,117	1,520,414	567,265	5,000,000	425,000	15,473,753	—	32
—	280,546	—	909,931	3,000,000	50,000	13,611,641	—	33
46,158,376	37,977,494	46,467,569	45,964,705	203,662,908	95,068,132	1,405,150,126	102,882,451	

[1] De under rubriken »I räkning med inhemska banker» upptagna 7,120,000 kronor äro af Riksgälds-kontoret å särskild depositionsräkning insatta. Lånet å 25 mill. kronor är upptaget hos Riksgäldskontoret.

[2] I slutsumman ingå här ofvan ej upptagna egna utelöpande obligationer för 59,480,100 kronor.

[3] Häri ingå äfven af andra banker och bankirer å depositionsräkning insatta medel.

Ayuntamiento de Madrid

Ayuntamiento de Madrid

Christianstads Enskilda Bank

Hufvudkontor: Helsingborg.

Grundfond: 10,000,000.
Reservfond: 3,250,000.
Dispositionsfond: 250,000.

Depositions-, Upp- och Afskrifnings- och Sparkasseräkning samt öfriga slag af bankrörelse.

Göteborgs Enskilda Bank.

Göteborg, Stockholm, Strömstad.

Grundfond . . . . . Kr. 5.000.000. —
Reservfond . . . . . » 2.500.000. —
Dispositionsfond . . . . . » 250.000. —

Depositions- & Kapitalräkning, vexeldiskontering, lån, kassa- & rese-kreditiv, löpande räkningar, utländska vexlar och mynt.
Kassafack vid kontoren i Göteborg och Stockholm.
Notariatafdelning vid Hufvudkontoret i Göteborg.
Sparkasseräkning vid Afdelningskontoren i Stockholm och Göteborg.

HERNÖSANDS ENSKILDA BANK

Grundfond kr. 6,000,000: — ★ Reserver kr. 5,300,000: —

mottager penningar på **Deposition-**, **Sparkasse-** samt **Upp-** och **Afskrifningsräkning**,
diskonterar vexlar,
beviljar **lån** och **kassakreditiv**,
köper och säljer **vexlar på utlandet**,
säljer **postremissvexlar**,
ombesörjer **inkassering** af vexlar betalbara å bankplatser samt
beviljar **stående lån** mot realsäkerhet.

Hufvudkontor:

Hernösand, kontorstid 10 f. m.—2 e. m.

Afdelningskontor:

Stockholm,	kontorstid	9,30	f. m.—3,30 e. m.	**Skellefteå,**	kontorstid	10	f. m.— 2 e. m.
Örnsköldsvik,	,,	10	f. m.—1 e. m.	**Nordmaling,**	,,	10	f. m.—12 midd.
Sollefteå,	,,	10,30	f. m.—2 e. m.	**Kramfors,**	,,	11	f. m.— 1 e. m.
Nyland,	,,	11	f. m.—1 e. m.				

Resekreditiv erhålles hos kontoret i **Stockholm.**

Utom de resp. kontorsplatserna boende behagade hänvända sig **direkt till banken** vare sig pr post eller telegraf. Telegrafadress: *Hernösandsbank.*

Industri-Kredit-Aktie-Bolaget

i Stockholm.

Hufvudkontor: Öfre Munkbron N:o 7,

Afdelningskontor: { Arsenalsgatan N:o 4 A.
Kungsgatan N:o 13.

(Telegramadress: **Industribanken.**)

• • • Bankaffärer af alla slag • • •

Uthyr kassafack i brandfritt hvalf. Emottager slutna och öppna deposita, de senare med skyldighet för bolaget att inkassera förfallna räntor och kuponger m. m.

Ayuntamiento de Madrid

Telegrafadress: NORDBANK.

AKTIEBOLAGET

NORDISKA KREDITBANKEN

STOCKHOLM.

Hufvudkontor: Drottninggatan 8.
Filialer: Mynttorget 4 & Drottninggatan 102.
Afdelningskontor: Eskilstuna.

Egna fonder: 5,600,000 Kronor.

STYRELSE:

F. Cl:son Wachtmeister, Grefve, Generaldirektör, Ordförande.
L. L. Liberg, Grosshandlare, Nyby Bruk, v. Ordförande.
P. H. Hedenblad, Byrådirektör i Väg- & Vattenbyggnadsstyrelsen.
Isaac Hirsch, Grosshandlare.
V. Ramstedt, Grosshandlare.
G. F. Sandberg, Byråchef i Generalpoststyrelsen.
P. G. Tamm, Bruksegare, Söderfors.
H. A. Stjernspetz, Major, Verkställande Direktör.
John Swartling, vice Verkställande Direktör.

Utfärdar **Resekreditiv** betalbara å de flesta bankplatser äfvensom brunns- o. badorter.

London-bankirer:		**London & County Banking C:o Ltd.**
		Swiss Bankverein.
Berlin-	d:o	**Mendelssohn & C:o.**
Hamburg-	d:o	**Commerz & DiscontoBank.**
		M. M. Warburg & C:o.
Paris-	d:o	**Crédit Lyonnais.**

Aktiebolaget

Stockholms Diskontobank

I Regeringsgatan I

STOCKHOLM

emottager penningar på **depositionsräkning, kapitalräkning, sparkasseräkning** och **checkräkning,**
säljer **postremissvexlar,**
diskonterar **vexlar,** beviljar **lån** och **kassa-kreditiver,**
köper och säljer **utländska vexlar,** m. m.

Aktiebolaget Stockholms Diskontobank.

Stockholms Enskilda Bank.

**** Solidarisk Bank ****

Grundad 1856.

Fonder 12,559,622: 13.

Stockholms Enskilda Banks Notariatafdelning

emottager till vård och förvaltning enskilda personers, kommuners, föreningars och kassors värdehandlingar. Uthyr kassafack. Mottager uppdrag till köp och försäljning af värdepapper samt lemnar upplysningar angående dylika. Prospekt sändas på begäran.

Ayuntamiento de Madrid

Skandinaviska Kreditaktiebolaget

Göteborg. — Stockholm. — Norrköping.

Emottager penningar

å

Depositions-Räkning,

å

Kapital-Räkning

och å

Upp- & Afskrifningsräkning;

beviljar **lån** och **kassakreditiver,**
diskonterar **vexlar,**
försäljer **postremissvexlar,**
åtager sig **inkasseringar,**
utfärdar **resekreditiver,**
köper och säljer **utländska vexlar,**
samt in- o. utvexlar **utländskt mynt,**
uthyr **brand-** och **dyrkfria förvaringsfack,**
emottager **värdepapper** och andra **handlingar** till **förvar** och till **förvaltning.**

Skandinaviska Kreditaktiebolaget.

Skånes Enskilda Bank

Hufvudkontor: Malmö.

Emottager penningar

å

Depositions-Räkning

och

Upp- och Afskrifningsräkning

samt drifver öfriga slag af bankrörelse.

Skånes Enskilda Bank.

Aktiebolaget
Stockholms Handelsbank
Stockholm.

Bankrörelse
Notariatafdelning

Telegrafadress: Handelsbank.

Stockholms
Intecknings Garanti Aktiebolag
STOCKHOLM
N:o 1 Malmtorgsgatan N:o 1.
Afdelnings-Kontor: N:o 13 Biblioteksgatan N:o 13.
Allmänna telefon och Rikstelefon.

Bankrörelse. Fastighetsbelåning.
Förvaringshvalf
för öppna och slutna depositioner.

Ayuntamiento de Madrid

Bankaktiebolaget

Stockholm-Öfre Norrland

(f. d. Westerbottens Enskilda Bank.)

Telegrafadress: ***Norrlandsbanken.***

Kontor i Stockholm.

Hufvudkontor: Drottninggatan 6.
Filialkontor med full- ⎫ **Södermalmstorg 8, Vasagatan 44,**
ständig bankrörelse: ⎭ **Regeringsg. 59 och Humlegårdsg. 6.**

Kontor i Umeå, Asele, Skellefteå, Piteå, Luleå, Haparanda, Gellivare, Gefle, Edsbyn, Falun, Säter, Rättvik, Vansbro och Elfdalen.

Banken emottager penningar å Depositions- och Kapitalräkning, å Hushållsräkning samt å Upp- och Afskrifningsräkning.
Banken diskonterar vexlar, beviljar lån, kreditiv och löpande räkning.
Banken köper och säljer vexlar på bankplatser i **Europa** och **Amerikas Förenta Stater** samt utfärdar **resekreditiv.**
Banken uthyr **kassafack** mot en afgift af 15, 20 och 25 kronor för år.
Banken mottager **öppna** och **slutna depositа.**

Lifförsäkrings-Aktiebolaget

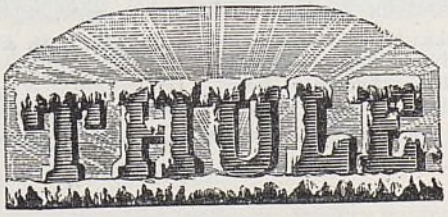

Aktieegarnes utdelning är begränsad.

Medan aktieegarne erhålla en för hvarje år begränsad utdelning, som aldrig får öfverstiga

Kronor 30,000 Kronor,

har de försäkrades kontanta vinst alltmera stigit och för år 1899 uppnått en summa af

Kronor 431,176 Kronor

eller mer än fjorton gånger utdelningen till aktieegarne.

Bolagets ansvarssumma öfver

Kronor 115,000,000 Kronor.

Uplands Enskilda Bank.

* * * Solidarisk Bank * * *

Grundad 1865.

Hufvudkontor: **Upsala.**

Afdelningskontor: **Sala, Enköping, Norrtelje, Östhammar, Ludvika, Vesterås.**

Grundfond	Kr.	1,520,000.
Kommanditfond.	„	500,000.
Reservfond	„	1,000,000.
Dispositionsfond	„	735,000.
Delcrederefond	„	300,000.

Depositions- & Kapitalräkning, Upp- & Afskrifningsräkning, Vexeldiskontering, Lån, Kassakreditiv, Löpande räkningar, Postremissvexlar, Utländska vexlar. — Inkasseringar.

London Bankirer:		**C. J. Hambro & Son o. Fred. Huth & C:o.**
Paris	d:o	**Credit Lyonnais.**
Berlin	d:o	**Dresdner Bank.**
Hamburg	d:o	**Vereins Bank o. Commerz- und Diskonto Bank.**

Ayuntamiento de Madrid

LIFFÖRSÄKRINGSBOLAGET
SVECIA
Tidsenligt lifförsäkringsbolag
3 Regeringsgatan STOCKHOLM Regeringsgatan 3

Meddelar **Lif-, Blandad Lif- och Kapital-, Korttids-, Sparkasse-Testaments-, Enke-Pensions- och Stipendieförsäkring** samt **Lif-, Blandad Lif- och Kapitalförsäkring för barn.**

OBS.! Testamentsförsäkring. Pension till enkan, kapitalet till barnen. Årlig premie för tvenne 30-åriga personer Kr. 23: 30 pr 1,000.

OBS.! Enkepensionsförsäkring. Årlig premie för 100 Kr. pension för tvenne 30-åriga personer Kr. 22: —.

OBS.! Stipendieförsäkring, hvarigenom universitetsvistelse lättast möjliggöres.

OBS.! Barnförsörjningsförsäkring, hvarigenom understöd tillförsäkras barnet från försörjarens död, till dess det kan sig själf försörja.

"SVECIA" erbjuder liberala, tidsenliga försäkringsvilkor och förenar prisbilligheten med soliditet.

Agenter antagas!

OBS.! Utmätningsfrihet för pensioner!

"SVECIAS" premier äro ända till 30% lägre än de utländska lifbolagens och äfven billigare än de äldre svenska bolagen.

Begär prospekt!

OLYCKSFALL-FÖRSÄKRINGS-ANSTALTEN
GOTHIA
3 Regeringsgatan STOCKHOLM Regeringsgatan 3

Gothia är ett ömsesidighetsbolag, hvadan all vinst tillfaller de försäkrade, och hafva de rösträtt å bolagsstämma.

Gothia har liberala, tydliga försäkringsvilkor, som skilja sig från öfriga olycksfallförsäkringsanstalter i riket.

Gothia vill härigenom söka undvika tvister mellan de försäkrade och anstalten.

Gothia hänskjuter tvistiga regleringar till länsvis valda kompromisser, bestående af 3 personer, som aflagt domareed.

Gothia lemnar ersättning vid öfvergående skada intill 200 dagar.

Gothia har fasta, billiga premier.

Gothia har kontor Regeringsgatan 3, Stockholm.

Insända böcker:

Försäkringsföreningens Tidskrift. 8:de häftet.
Nationaløkonomisk Tidskrift 5:te Hefte (Sept.—Okt.) (Jensen, Till Studenterspørgsmaalet. — Militærpensionerna i de Forenede Stater. — Nietzsche. Notitser — m. m.)
Die Gleichheit. N:ris 21—23.

Uppsala 1900. Almqvist & Wiksells Boktryckeri-A.-B.

Ayuntamiento de Madrid